

PAZITE!
 na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljena spodaj ali na ovitku, Ako (413) je številka... tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteka naročnina. Prosim, ponovite je takej.

31
 List za koristi delavkega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.
 This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill. "Delavci vseh dežela, združite se!"

Štev. (No.) 412. Chicago, Ill., 3. avgusta (August) 1915. Leto (Vol.) X.

KATASTROFA "EASTLANDA".

PREISKAVE.

Kaj je zakrivilo potop izletne ladje Eastland in človeških hektomb, žrtvovanih na tej vajoči krsti? Danes je to še nerešeno vprašanje. Toda nič ne bojte; vsa resnica pride na dan, in potem vse ukrenjeno, da se nikdar, nikdar več ne more zgoditi nič. Eastland se ni prevrnila nesrečno, kakor je bilo pričakovano. Noben "slučaj" ni mogel položiti na bok; tudi božja roka ni storila. Vzrok je moral biti naraven.

Ali bodite brez skrbi; pravi vzrok se najde. Katastrofa se preiskuje. In toliko je preiskav, ki moralo biti že od zlodja, če se ne bi našla. Koroner s svojo poroto je prvi preiskoval. Državni pravdnik Hoyne preiskuje. Sodnik Landis s veleporoto preiskuje. Trgovinskega oddelka Redfield iz Washingtona tudi preiskuje.

Če le ni teh preiskav navsezadnje — preveč. Veliko zanimanje vseh mogočih oblasti za strašno katastrofo in za vse, kar je z njo v zvezi, bi bilo zelo hvalevredno, ako bi vsi, ki se ukvarjajo s svojimi drobnogledi, brezobzirno iščejo čisto resnico. Ali doslej ne bi mogel človek noben način prirediti, da se to res godi. In ena "preiskava" je zbudila že tak vihar v Chicago, da se je začel "preiskovalec" zavijati in zagovarjati na vse strani.

To je namreč Redfieldova preiskava.

REDFIELDOVA DOBRA VOLJA.

Trgovinski tajnik se je pripeljal iz Washingtona v Chicago, dasi to ni njegova dolžnost. Njegova pot je namreč ta: Koroner s svojo poroto mora dognati smrt in okolščine, v katerih se je zgodila; če nastane sum, da je smrt posledica zločina, znanega ali pa neznanega, sporokoroner to pristojnemu sodišču, in to ima povnomo, da preišče vse do kraja. Redfield, sodnik, ni distriktni ne državni pravdnik, in ni obvezan, da bi vodil kakšno preiskavo. Ali prišel je vendar v Chicago in v pravilni manjerkar, da hoče storiti vse, kar je v njegovi moči, da posveti v zadevo. To bi bilo lepo od njega. Vsakdo ima to pravico; in kdor more storiti za pojasnilo, ima tudi moralno — če zakonito — dolžnost, da to stori. Tudi čisti mestni svet se n. pr. zanima za stvar. Sedaj tudi on ne more nadomeščati sodnije. Ali tudi nihče ne more zahtevati od njega, kaj stori od Redfielda ne.

REDFIELDOVA KOMISIJA.

Trgovski tajnik si je sam sestavil komisijo svojo preiskavo. Ker ne predpisuje noben zakon take preiskave, tudi ni zakonite določbe, kaj naj bo sestavljena taka komisija, Redfield ni imel prostoro. Ampak kjer ni pisanega zakona, tam so vsi zakoni dostojnosti. In če je hotel Redfield storiti nekaj, kar sega preko njegove dolžnosti, naj bi se bil moral držati ravno teh zakonov dostojnosti. To se pravi: Svojo komisijo bi moral sestaviti tako, da bi bil ves svet videl: ali hoče absolutno nepristransko postopati in ali hoče nobenega, prav nobenega drugega namesto kakor dognati čisto resnico, brez obzira na svojo levo, pa — kud puklo, da puklo! Naj bi bila Petra ali Pavla, naj se pokaže krivda, naj ali pa zgoraj!... Ne more se reči, da je Redfield tako postopno čistilo.

Sodnijska porota ima zakonite predpise za svoje preiskave. Predpisano je tudi, kako mora biti sestavljena. Trgovinskemu tajniku niso v zakoniti oziru vezane roke, zato bi lahko ravnal zelo liberalno. Če bi hotel javnosti dokazati namen popolne nepristranosti, bi bil moral vsiliti na to že pri sestavi svoje komisije. In če je ne bi mogel sestaviti, kakor če bi vanjo vložil tiste, ki so interesirani v stvari. Priznavamo, da je njegov oddelek pri vladni interesiran.

Rozlični posli paroplovbe, zlasti nadzorstvo, spadajo v vladno kompetenco. Nič torej ne bi bilo bolj naravnega, kakor da hoče načelnik dela spoznati vse razmere in potem poskrbeti, se popravi vse, kar je napačnega. Ali tajnik trgovine ni edini interesirani v tej zadevi. Tu je n. pr. čičaško prelatstvo. Sto in sto njegovih članov je našlo v umazani vodi reke, ki je udrila v pretrgano ladjo. In kdo ve, kakšne so ostale stvari, s katerimi se vozi čičaško prelatstvo izlete? Zanj bi bilo zelo važno izvedeti, kaj je bila ta katastrofa mogoča in kaj se je, da se ne ponovi s kakšno drugo barko. Redfield bi bil zelo pametno storil, če bi bil vabil zastopnike čičaškega prelatstva sodelovanje v komisiji. Dokaj naravno je pač, da so tudi mornarji zaželi pri paroplovbi, v kateri so zaposleni. Leg tega, da so interesirani, pa tudi vedo več o ladjah in o službah na njih, kakor lajki, in

zaradi tega bi bilo njih sodelovanje v taki preiskavi izredno koristno. Marsikatero važno vprašanje, ki ne pride nikomur drugemu na misel, bi se slišalo v komisiji in bi pomagalo do pojasnitve, če bi bili mornarji člani komisije. Mornarska organizacija je ponudila svoje sodelovanje. Ali Redfield ga je odklonil. Dejal je sicer, da se vsakdo lahko oglasi, kdor ima kaj povedati. Ali vsak otrok razume, da je velikanska razlika, če je kdo zaslišan za pričo in lahko odgovarja, če ga vprašajo, ali pa če je član komisije in sme sam izpraševati, kar se mu zdi potrebno.

PRVI UGOVORI.

Takoj ko je Redfield sestavil svojo komisijo, so se javljali od mnogih strani protesti. Zlasti je povzročalo nevoljo, da so bili v komisijo poklicani Thurmann, Uhlir in Chamberlain. V resnici je čudno, če je inženir družbe Western Electric član take komisije.

Nihče ne bo sicer trdil, da je Western Electric Co. povzročila nesrečo. Ali popolnoma mirne vesti tudi ne more imeti, kajti ona je izsilila ta izlet, ki se je tako tragično končal. Kdor ni kupil listka za izlet, je bil v nevarnosti, da izgubi delo. Družba je hotela imeti parado v Michigan City, reklamno parado, ki bi bila več zalega kakor celoleten oglaš v velikem kapitalističnem listu.

BELLOVA REKLAMA.

Take izlete je Western Electric Co. že večkrat priredila, in postali so sčasom takorekoč glasoviti. Kapitalistični časopisi, ki dobivajo od nje velikanske drage plačane oglase, so pisali o takih paradah in so tako pomagali, da so prišli na glas. Da se doseže s parado čim večji uspeh, so morali delavci kupovati tudi vsakovrstne kape, palice, zastave itd. V sprevodu se pa potem kažejo izdelki Bellovega trsta, telefoni, Hawthorne avtomobili itd.

Delavci morajo torej plačevati trustovo reklamo. Morajo. Kajti povsem jasno se jim pove, da je njihova udeležba pri izletu dolžnost. Ko je n. pr. neka Emma Grossmannova dejala, da bo sicer kupila listek, ampak da ne pojde na izlet, ker ima sestro na smrtni postelji, ji je foreman odgovoril: Ti kupiš listek in pojdeš tudi na izlet, ali pa ostaneš sploh doma.

In to "dolžnost" je sto in sto delavcev in delavk plačalo ne le z denarjem, temveč s svojim življenjem. Zanimivo pa je, da ni med ponesrečenci nobene večje glave Western Electric Co. Gospodje uradniki namreč niso šli na ladje, ampak so se peljali v Michigan City po železnici. To je hitreje, prijetneje in varneje. Zri se nam, da bi moral biti tak gospod, ki ga izza take katastrofe ne bi vendar nekoliko spekla vest, že sploh brez vesti. In zato tudi ni čudno, če se zdi ljudem skrajno neumestno, da je zastopnik take družbe član komisije, delavstvo pa da nima tam nobenega svojega zastopnika.

PROLETARCI.

Delavstvo pri Western Electric Co. se ni moglo braniti. Moralo je izgubiti dan in izdati denar za izlet, katerega ni želelo. Kajti večina tega delavstva ni organizirana, in to pomeni, da je brez moči. Nekoliko rokodelcev je pri posameznih strokovnih organizacijah, ali velika masa neizučena delavstva ni nikjer, in zato mora plesati, kakor mu žvižgajo gospodarji.

Kdove, če bi bilo sploh prišlo do tega nesrečnega izleta, če bi bilo vse delavstvo organizirano, pa bi bilo reklo družbi, da naj si sama plača reklamo, ako jo hoče imeti? Kdove če bi bila kompanija posegla v svoj žep za listke, ako jih delavci ne bi bili hoteli kupovati za svoj težko prisluženi denar?

Ko se je izvedelo, kako bo komisija sestavljena, je predsednik mornarske unije Fitzpatrick brzojavno protestiral pri predsedniku Wilsonu proti taki preiskavi. Teamster's Union je ravno tako poslala prezidentu brzojav s prošnjo, naj skrbi za nepristransko preiskavo, ker ni sedanjih komisiji veliko zaupati. Odkar se vodi preiskava, se je ta sum še bolj utrdil, in protestni telegrami gredo kar kupoma v Washington, ne le od delavskih organizacij, ampak tudi od mnogih drugih strani.

OBTOŽBE.

Koronerjeva porota je prišla do zaključka, da je bila katastrofa posledica raznih zanemarjanj in je priporočila, naj se uvede proti šestim možem kazenska preiskava. Imenovani so bili:

- Robert Reid, vladni inspektor ladij v St. Joseph, Michigan, ki je odobril uredbo ladij in dovolil njeno vožnjo;
- E. C. Eckliff, vladni inspektor v St. Joseph;
- William H. Hull, podpredsednik in glavni

ravnatelj St. Joseph Chicago Transportation Co., lastnice ladje Eastland;

W. K. Greenebaum, glavni ravnatelj Indiana Transportation Co., ki je najel ladjo;

Harry Pederson, kapitan ladje Eastland; Joseph M. Erickson, glavni inženir ladje Eastland in zet vladnega inspektorja Reida.

Porota okraja Cook in porota zveznega sodnika Landisa sta res pričeli s to preiskavo, ki naj bi se po potrebi razširila še na druge osumljence.

PRANJE ZAMORCA.

Medtem je pa Redfield pričel s svojo preiskavo. Zaslišal je vladna inspektorja Reida in Eckliffa ter si dal od obeh potrditi, da sta popolnoma izvrševala svoje dolžnosti, da ni bilo na ladji absolutno več oseb kakor 2500, da je bila ladja sploh dobra in da je bila katastrofa pravzaprav le nesrečen slučaj.

Ta način preiskavanja je zbudil cele viharje ogorčenja in protestov. Splošno ga označujejo za veliko "pranje zamorca" ter pravijo, da nima taka preiskava namena dognati resnico, ampak pokopati vso zadevo, odvrniti vso odgovornost od zveznih organov in prvi, od lastnikov in podjetnikov pa v drugi vrstvi.

Odbor čičaškega mestnega sveta za luke, obrežja in mostove predlaga županu, naj prosí predsednika Wilsona za temeljito preiskavo, ker ni med občinstvom nobenega zaupanja v dosedanje zvezno preiskavo pod vodstvom tajnika Redfielda. Odbor je sklenil sledeče korake:

Predsedniku Wilsonu naj se predloži prošnja, da preizkusi vlada stabilnost vseh izletnih ladij na jezerih, in sicer brez odlašanja. Sestavi naj se ožji odbor, da izvede temeljito inspekcijo vseh takih ladij skupno z mestnim pristaniškim mojstrom in naznani čičaškemu prebivalstvu, katere ladje so varne. Mestni svetovalec Merriam, ki sicer ni član odbora, je na vabilo predsednika Littlera govoril na seji in je dejal:

"Vladna preiskava se ne vodi ravno srečno. Manjka ji zaupanja med prebivalstvom. Predsednik je edini človek, ki more imenovati nepristranski odbor."

Župan Thompson je že v zmislu teh predlogov brzojavil predsedniku Wilsonu in pojde najbrže tudi osebno k njemu.

Pravnik Churan je poslal predsedniku Wilsonu zelo oster protest proti Redfieldovi preiskavi, pa je predložil pismu tudi izrezke iz čičaških časopisov in podčrtal značilna mesta.

Gotovo ni danes še nikogar, ki bi mogel juridično določiti glavni vzrok nesreče. Zato se vodijo preiskave, in če pravi Redfield, da se ne sme nihče obsoditi, dokler ni njegova krivda dognana, mu pritrjujemo. Noben pameten človek ne bo zahteval, da naj sum zadoštuje za obsodbo. Ali za to ni bilo treba Redfieldu hoditi v Chicago, da bi pripovedoval ljudstvu tako vsakdanjo resnico. Pravil je vendar, da se je pripeljal iz Washingtona, ker hoče baje pomagati do popolne razjasnitve. Če pa gre vse njegovo ravnanje očitveno za tem, da odvali krivdo od tistih, ki so najbolj osumljeni, se ne sme čuditi, ako pravi vse mesto, da je prišel le prikrivat resnico.

SVARILO UNIJE.

Mi smo v zadnji številki omenili, da je unija mornarjev že davno opozorila trgovinsko tajništvo na nevarne razmere na izletnih ladjah in svarila in opozorila, da se mora prejalisej zgoditi velika nesreča, ako se ne napravi red. Ko je prišel Redfield v Chicago, je izjavil, da ni prišlo nobeno tako unijsko pismo v njegove roke.

Mogoče, da ni prišlo. Toda zadeva je pač tako važna, da bi bilo od tajnika Redfielda nemudoma pričakovati preiskavo, da dožene, kje so ostala tista pisma in kako da ni on nič izvedel o njih. Če pride nekoliko takih pisem v Washington, pa se njemu nič ne sporoči o njih, bi mu moralo biti to vendar sumljivo in vprašati bi se moral, kakšni interesi prikrivajo to reč. In poklicati bi moral na odgovornost tiste organe, ki so ga pustili v temi.

Redfield ni videl tistih pisem. Dobro. Ali ko je prišel v Chicago, je slišal o njih. Izvedel je, da je delavska organizacija že davno označevala izletne ladje za nevarne. Vsakdo bi moral pomisliti, da mora biti med takimi svarili in sedanjo nesrečo vendar nekakšna zveza, to se pravi: Če se je že lani trdilo, da ladje niso varne, in zdaj se ena izmed njih prekuene, je zelo verjetno, da je bilo tisto svarilo opravljeno.

Ne bi li bilo nadvse naravno, da bi gospod Redfield že zaradi tega takoj poklical zastopnike organizacije in jih vprašal, kaj vedo o nevarnosti in o drugih nedostatkih ladij? Ne bi li si moral misliti, da bi mu to lahko pokazalo, kje je treba iskati trivdo? Ali Redfieldu ni prišlo to niti na misel, pač

pa je zaslišaval obdolžena inspektorja in jima pomagal, da sta se prala. Povrh tega je v taki grozno resni stvari uganjal šale, ki so bile z ozirrom na ves položaj naravnost brutalne.

INSPEKTORAT.

Mi gotovo ne bomo zahtevali, da naj obesijo vladna inspektorja, če sta nedolžna ali pa če sta zagrešila le majhen vsakdaui prestopok, ki ni v zvezi z nesrečo. Mi nismo nikdar za linčauje. Ampak proti njima, zlasti proti Reidu je izrečen sum, ki tehta prav mnogo. Reid je dal kapitanu Pedersonu dovoljenje, da sme Eastland voziti 2500 potnikov namesto 2200 kakor prej. O tem dejstvu ni dvoma. Skoraj dokazano je tudi, da je bilo to dovoljenje med lastniki ladje in Reidom telefonično dogovorjeno, in ko je prišel Pederson, je bilo že vse urejeno.

Nihče pa še ni slišal, na kakšni podlagi je Reid izdal to dovoljenje. Reid pravi, da so morali na ladji nabaviti več rešilnih priprav. Ali to ne more biti podlaga za tako dovoljenje. Kako je to, da je bila Eastland večraj le za 2200 oseb dovolj močna, danes pa je sposobna za 2500 oseb. Skoraj bi človek mislil, da je dobila to sposobnost le za to, ker je postal Reidov zet prvi inženir na Eastlandu.

Če je položaj tak, bi bil moral Redfield prepustiti preiskavo sodišču; ako je Reid kljub vsemu sumu nedolžen, bo to pred sodiščem lože dokazal kakor pred Redfieldovo komisijo, kjer more le trditi, ne pa dokazati. In že zaradi tega, da ne ubije splošnega zaupanja v preiskavo, ne bi bil smel Redfield "prati."

MNOGO GREHOV.

Vladna inspektorja nista edina osumljena. Najbrže res nista največja grešnika. Ladja Eastland se je že davno, ko je bila še v Clevelandu, nevarno nagnila. Mnogo glasov je bilo že slišati, da je bila sploh napačno zgrajena; izdelana je bila pač iz dobrega materiala, toda konstrukcija je bila zgrešena.

Druga važna obdolžitev je ta, da niso bili napolnjeni predali za vodni balast. Izmed desetih je bilo baje samo njih četvero napoljenih. Mnogo strokovnjakov pa pravi, da vodnji balast sploh ni dosti prida, ampak da je treba stalnega balašta.

Pred poroto izpoveduje neka priča, da j bilo blizu 80 ton premoga naloženega na euo stran, na drugo po komaj trideset.

Kljub temu, da se je ladja že nekaj časa nagibala, ni storilo poveljstvo nič, da bi se bilo ljudstvo rešilo.

Mornarsko osebje na ladji je bilo neizučeno in vsled tega nesposobno.

Človek bi si dovolil še nekoliko vprašanj, na katera menda doslej še nihče v preskavi ni mislil. Na primer: Kakšno službo so imeli ljudje na ladji — od kapitana pa do zadujega mornarja? Kako so bili spočiti? So li bili sploh fizično in duševno sposobni za službo na takem izletu?

Vse take in podobne reči li bilo treba vedeti. Le tedaj je mogoče dognati osebno odgovornost vsakega posameznika.

Ali nam danes ne gre toliko za to, kdo je osebno kriv. Ako bi se mogla kakšnemu delaven ali majhnemu uradniku naprtiti vsa krivda, bi bila najbrže že konstatirana. Ker to ni mogoče, bo v zvezi preiskava že nekaj časa.

Brez obzira na to se pa že danes brez dvoma lahko trdi: Te nesreče je krivo kapitalistično profitarstvo, in deloma malomarnost nezavednih delavcev.

KAPITALIZEM.

Ladjo Eastland so že pred 11 leti označevali za nevarno. Enkrat so se njeni lastniki v nekem oglasu s sveto jezo pritoževali, da govore ljudje slabo o tej barki. Obljubovali so 5000 dolarjev tistemu, ki se upa dokazati, da ni Eastland najboljša, najsposobnejša, najvarnejša ladja na jezerih. Vsakdo ve, da so taki oglasi humbug. Potrjen je bil le sum, da ladja ni varna.

Družba je anonsirala. Ali prenovila ni ladje. Kapitan pripoveduje, da se je Eastland pogostoma gugal. Družba ni nič storila. To bi bilo veljalo več kakor oglaš. Eastland je morala nositi profit; in nosila ga je, dokler se ni prevrnila.

Na ladji so služili neizučeni ljudje, ker so cenejši od izučeni mornarjev. Profit je zahteval to. Kamor se ozrete, povsod je bilo profitarstvo. Treba je bilo dovoljenja za 2500 potnikov, ker nese 2500 več kakor 2200.

Katastrofa Eastlanda je kapitalističen zločin, tipičen za sedanjo družbo. Nobena preiskava, nobena kazen krivcev ne priklje več žrtev iz grobov. Varnost za bodočnost se z zakoni lahko nekoliko poveča. Vsa nevarnost se odpravi šele tedaj, kadar se odpravi profitarstvo, kadar pače kapitalistični sistem.

Boj za varnost človeškega življenja je boj za socializem.

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

Pri groblji nagomiljenega kamenja sta zapustila potok ter se vzpela kvišku med grmovjem in trnjem. Tu in tam so bili po raztrganem pobočju vidni sledovi človeške hoje. Jovica je šel ravno, Vilar je lezel malone po vseh štirih. Prišla sta na ozko, polici podobno torišče rodovitne zemlje, ki je prej pokrivala kamenite stene in je morda še le pred dobrih desetletjem, razgalivši skale, zdrknila dolj na torišče. Zarastlo jo je samo mlado rastlinje: trnje, borovje, resje in ostrava. Kdor je pogledal proti vrhu razgaljene stene, je lahko spoznal, kje se je odtrgala ta gruda zemlje. Še več prsti in peska bi bilo pridrelo s pečine, da ni krušenja zadrževal mogočen borovec, ki se je, sam zase stoječ prav na robu skale, temno risal na sinjem nebosklonu in stražil pravilni razvoj v naravi in pa ono podolgovato in izko odprtno v skalo, pred katero sta prispela Jovica in Vilar.

"Tu sva na cilju," je rekel prvi, kažoč na odprtno, pod katero so liki streha vsele kamene plasti. "Tu treba luči, drugače ne moreva v podzemlje." Izza pasu je privlekel dve drobnici svečici in ju prižgal; eno je sam nesel, drugo je dal tovarišu. Pri vohodu sta se morala skloniti, tako nizka je bila jama. Stisnjen duh po zemlji jima je udaril v nos. Votlina se je kmalu toliko vzvišala, da sta stopala lahko vzravnana. Slabo sta brleli lučici v gluho temo. Vilar je posvetil v steno in jo potipal — nič vlažna; tudi tla so bila suha, kamena: špilja je bila kakor nalašč ustvarjena za orožarno. Obotavljajoč se in preiskujoč podzemlje, je nekoliko zaostal. Ko pa je zaslišal iz teme krepke kletve, kakršne se ne spodobijo človeku, ki zna na pamet katekizem in psaltri, je hitro stopil za Jovico, ki je ves razburjen govoril: "Ako je njegov Allah pravičen, mora ga pahniti v sedmo peklo. Moja skrb bo, da ga pahnem čim prej. Brušenih handžarjev mi je na razpolago, kolikor hočem, a zanj bo zadosti eden. Čakaj, ti krivični volk, oči ti iztaknem, ušesa ti populim, za tvoja čreva te povlečem preko Konj-planine!" Votlo je donela strašna gražnja pod obokom podzemlja.

"Kaj pa je?" je prestrašen vprašal inženir. "Glej, tu je ležalo vse polno handžarjev, pušk, samopalov in streliva in tu je za peklo dozoreli pes vzela, kar mi je podtaknil." Možaka sta posvetila na tla, kjer so bile v kotu jame ob steni razprostrte suhe, grobo obsekane veje kot stelaže za orožje.

Vilar je posvetil po vseh vejah. "Na tvojih policah niti pipea ni, kaj še handžar, samopal in tako dalje," se je pošalil. Bolj nego ta zatohla luknja bi ga bila zanimala hajduška četa s koločnimi očmi, visečih brk, oborožena od nog do glave.

"Vse je ukradel Atif Sarajlija," je ječal Jovica ter svetil po koteh. "Moral je pač domnevati, da sem ga zalezoval, ko je hodil sem po handžarje, in da sem našel to skrivališče. Glej, tu leže še čunje, ki je z njimi čistil orožje, in črepinja z oljem —"

"Kako more ukrasti, kar ni pripadalo nikomur. Vzel je zalogo, ki se je brez gospodarja valjala tukaj, ker bi ga bil sicer prehitel kdo drugi," je ravnodušno menil inženir, pomikajoč se proti izhodu.

"Prenešel jo je. O, gotovo je zapazil, da tudi jaz vem za njegovo orožarno, zato jo je prenešel. Zbal se je, da bi kdo zaloge, iz katere je jemal orožje za ničemne namene, ne pokazal zaptijam, zato jo je skrnil drugam. Ubil te Bog, prokleti nevernik! Slaven si v švabskem taboru, a slava in propast gre ena za drugo. Kdor me je enkrat prevaril, ne bo me drugi pot."

Vilar si je oddahnil, ko sta stopila zopet pod vedro nebo in je zagledal nebeško luč. "Brate, povej mi, čemu si me povabil v to samoto?"

"Hotel sem ti pojasniti vso stvar, ki si ji bil večeraj popoldne priča. Da je orožje še tukaj, bi bilo mogoče ugonobiti Atifa Sarajlijo. Lahko bi se dokazalo, da je oboje orožje, ono, ki so ga zaptije zaplenili, in ono, ki se je nahajalo tukaj, enega izvira in kova. To bi še ne bil veljaven dokaz za njegovo krivdo, toda ko bi ti hotel pričati, da si videl ono popoldne pogana, gredočega iz tega jarka —"

"Prisežem, da sem ga videl, tudi kuhar v Medvedjem Dolu ga je videl tisto popoldne priti od te strani. Prisežem, da je nesel zavitek, kjer so se lahko nahajali handžarji —"

"To bo zadosten dokaz —"

"Atif je zvit glava, vse bo utajil in še nate bo zvalil, da si imel ti tukaj orožno skladišče, on pa da te je nadzoroval in čakal ugodne prilike, ko te lahko zagradi in ovadi."

Jovica je molčal in premišljeval, zroč Vilarju naravnost v obraz. Naposled je vprašal: "In ti bi verjel njemu?"

"Ne, Jovica. Ti si odkrit človek, vse verjamem, kar hočeš. Samo s tvojo politiko se ne ujemam. Pričati pa hočem z lahko vestjo zate, kakor je moja dolžnost." Iskrene so bile te besede, ker ob njih je mislil na Danico, kateri bi bil rad ohranil zaščitnika. Prepričan je bil, da je Jovica skrben brat svoji sestri, dasi ne mara govoriti o ženski. "In kaj nameravaš sedaj?" je sočutno vprašal.

"Sedaj treba rešiti Mušiča. Z orožniki ne maram iti, zato pojdem sam po stranskih potih z brda na brdo pa v Tuzlo. Jutri, ko se dan zagna, bom stal pred konakom. Ne bojim se. Na hercegovskih bojiščih sem se navadil gledati smrti v obraz, v Bosni se nisem bal razvratnih ljudi, ne sodnikov in zaptij, ne psov — kakor veš —" Jovica

vič se je pojavil v očeh melanholičen nasmeh, ki je rekel: Glejte, kako odločna in neupogljiva je volja mojega gospodarja, nasmeh, ki ga včasih zdravniški izvedenci pred sodiščem proglašajo za znak dušne nenormalnosti, kadar poseže višja moč vmes ali pa posebne okolnosti govore za osvoboditev obtoženca. "In sedaj se sodnikom zopet smelo zazrem v obraz," je pristavil. "Potem pa, kar Bog da in sreča junaška! Hajdiva!"

Ubrala sta povratno pot v jarek, potem poševo po groblji razdrobljenega skalovja, prav tam, koder je šel oni dan Atif Sarajlija s svojim plenom. Zasopljen se je pletel in lovil inženir za svojim bodrim tovarišem. Zamislil se je vanj. Okolnost, da se je odločil k sodišču, mu je ugajala. Čital je že večkrat, kako težko je pri teh preprostih sinovih narave, bivajočih pred vrati orienta, prodreti v globino njih misli in namer in da je dolgotrajna zaslužnost zasadija v njih duše opreznost in nezaupljivost. No Jovica se ni kazal boječega in nezaupljivega. Imel je svoje trdovratne nazore, plaval je v svojih priljubljenih idejah, s katerimi se je odkrito ponašal. Vilar je našel neko sorodnost med svojim in njegovim značajem. Po obeh se je vila črta globokega vsmiljenja, ki ju je spajala. Vedel je, da misli oni, gredoč preko planine, intenzivno o tem, kako bi pomagal, ne sebi, ampak drugim ljudem. Tudi on, Vilar, je nosil na svojih samotnih potih takšne nazore v glavi. Razložek pa je bil ta, da Jovica ni bil razsoden, dočakljiv človek, da ga je gnala njegova vroča južna kri naprej in se je v svoji domišljavosti zanašal na odpor z orožjem v roki. Jedro njegovih misli je bil odpor na vsej črti proti vsiljenemu in krivičnemu redu. In to je bilo naravno, ker na Balkanu tekmujejo narodi z orožjem, ne kakor na zapadu, z gospodarskimi podvigi, s številkami, ki značijo kapital; Vilar pa je sanjaril o tem, kako bi mirnim potom privedel svoje darvarje in kolikor mogoče tudi druge bosenske ljudi iz njih bednega stanja do blagostanja, sicer ne do takšnega razvratnega nadčloveškega življenja, kakršnega uživa njegovi znanci na otoku, pač pa do neke prijetne, tople udobnosti, v kateri bi se le malo čutila peza robstva. Bal se je za Miloševića. Ta človek, ki pozna narod in bi mu s svojo nadarjenostjo lahko več koristil nego sto tujecev, se pogreza vedno niže v odpor. Pač se mu posreči, prepričati sodnike, da pravi krivce je Atif Sarajlija, toda svojih misli ne bo znal kontrolirati, pri zagovoru jih na dlanu poda sodnikom, ki bodo smatrali njegovo prepričanje za nevarno novoustanovljenemu redu in ga zato lahko do popolne pomiritve dežele pridrže v zaporu.

Ko sta prišla na zložno stezico, sta zopet izpregovorila. Jovica je vprašal: "Ali nisi ozvolovljen, da te pokličejo zaradi mene k sodišču?"

"Ako povem resnico, kaj mi morejo?"

"Mene smatrajo za agitatorja in očitali ti bodo, da občeš v takšnim človekom. Še nevarnejše bo občevanje z menoj, kadar postanem poleg agitatorja še maščevalec. Ako žene Atif Sarajlija svoje maščevanje do skrajnosti, se tudi jaz lahko posvetim za osvetlo. Ko opravnim svojo stvar pri sodišču, ga poiščem v planini. Zagrabim ga za vrat, ko pojde za svojim ničemnim poslom, zalotim in zadavim ga, klečečega v travi in klanjajočega se ob zarji proti Meki. Mera njegovih zločinov je polna."

Vilar je odmajal z glavo rekoč: "Ni lahko meriti živemu volku rep in mu šteti zobe."

"Pravijo sicer: Ako se hočeš osvetiti Turčinu, prosi Boga, da ga najdeš pijanega. A jaz mu treznemu upihnem luč življenja in ko bi imel sto handžarjev za pasom."

"Ne ubijaj, prijatelj! Teško je človeku do smrti, če si zločin na ramo naprti. Premisli dobro, na kakšno pot bi zašel —"

"Kdor dolgo misli, malo dela."

"Poslušaj me, ki ti želim dobro."

"Slabo je zanj, ki vsakega posluša."

"Še slabše je za tistega, ki ne posluša nikogar. Pomisli, da nisi sam na svetu. Sestro imaš —"

Jovica je postal, se obrnil in tako presunljivo je pogledal na Vilarja, da ta prvi hip ni vedel, ali mu oni očita njegovo naklonjenost Danici ali ga hoče samo opomniti, da ni vredno govoriti o ženski. "Res — Danico imam rad," je rekel. "Ona je povsem nedolžna. Mnogo je nedolžnih ljudi, ki trpe po krivem in se ne morejo braniti. Glej, za zatirane ljudi bi plakal, plakal bi za Mušiča, ko bi bilo kaj solz v mojih očeh. Ko se vrne, naj ti pove, koliko je on preстал v svojem bednem življenju. Plakal bi za sestro, ko bi solze ganile trde ljudi. Treba nam zopet prijeti za puško in handžar. Ne potraja dolgo in zopet se bodo glasile bojne pesmi po hercegovskih gorah. Stojan Kovačević že zbira vstaške čete, da naredi konec naši sramoti."

"Stojan Kovačević ne bo mogel odoliti premoči, in ko bi šli z njim vsi možje, kar jih je od Drine do morja," je hitro in s poudarkom povzel inženir, videč, da je oni zašel v svoj deklamatorski in agitatorski ton.

"Ako ne poginemo v boju, zadušimo se v sužnjosti. Če se utopim v morju ali v potoku, oboje je enako."

"In kaj naj počne tvoja sestra sama na svetu?" je oprezno vprašal Vilar z glasom, ki se je tresel.

Jovica ni izgrešil njegove razburjenosti. Z izkušajočim pogledom mu je zrl v obraz rekoč: "Najde se dober človek, ki poskrbi zanj, ki jo bo branil Bierkopfa, Atifa in podobnih nečistnikov. Sicer pa — kar ji je usojeno."

Te besede so Vilarja nekoliko zmešale; ni vedel, kako naj si jih razloži; ali smatra njega za tistega dobrega človeka, ki poskrbi za Danico, ali ga šteje k nečistnikom? V poslednjem njegovem stavku je videl kos brezsrčnega iztočnega fatalizma. "Torej ti misliš, da je ženski usojeno?" je vprašal.

"Ženski je usojeno, moški si dela svojo usodo sam," je odgovoril Milošević ter mahnil s palico po grmovju. "Hajdiva, gospodine Franjo! Dolga je moja pot in mudi se mi, da čim prej zabremenim Mušiča, zbrišem z njega sum in ga kot najboljšega Daničinega zaščitnika pošljem v Pilič nazaj."

Molče sta šla navzdol. Pri neki drči se je Jovica zopet ustavil. "Tu opravi svojo večerjo, potem gre moja pot v stran preko hoste."

Vilar je mislil, da privleče tovariš izza pasu kos kruha in sira, sede in povečerja, toda kaludjer se je okrenil k trnju, ki je ob stezi preplezalo grmovje in je bilo polno zrelih ostrožnic. Začel je trgati črne jagode in jesti.

"Slabo, hajduško večerjo imaš, brate," je rekel inženir.

"Ni baš najboljša," je ravnodušno odgovoril. Hipoma se je prevrnila njegova misel k veliki žalostni naroda in iz "Gorskega venca" je za-deklamiral: "O prokleta kosovska večerja —"

Gledal je Vilar, kako je obrnil in zobal jagode. Zamislil se je vanj. Ta človek je bil toliko preprost in primitiven, kar se tiče telesnih potrebščin, kolikor je bil vzvišen, kar se tiče značajnosti. Ni ga še oblazila ona kultura, ki nas je tako globoko pogreznila v boječnost in hlapčevstvo, pijanost ni srkala njegove jecklene volje, požrešnost ga ni potopila v breznačajnost. Visoko je dvigal glavo iz tope druhal. "Bujna glava si, Jovica, obušujem te. Veliko je tvoje sovraštvo, pa tudi krivda tvojih preganjancev je velika. Jokal bi se zate, ko bi solze kaj koristile."

"V kakršnem kolu se nahajamo, tako moramo tudi igrati."

Zopet sta molčala. Vilar je pogledal na uro. Ker je bilo že pozno in skrajni čas, da pohiti pri belem dnevu v dolino, se je poslovil. "Jovica, da se živa in zdrava zopet vidiva!" je mehko rekel za slovo.

Kaludjer se je obrnil in mu podal roko. "Bog ve, kaj je za koga. On ne plačuje vsako soboto, toda pride dan, ko nagradi tvoje poštenje. Sreča naj hodi s teboj, gospodine Franjo!" Sklonivši se zopet k grmovju, je zagonečno pristavil: "Škoda je umreti in mučno je živeti. Toda vsake muke je kdaj konec. sramote pa nikdar."

Vilar je pohitel v dolino.

Štiri dni pozneje je šel po kosilu zopet v han. Svoje stvari je že uredil in oddal Bierkopfu. Ni vedel, kaj narediti s poslednjim popoldnevom pred odhodom v Tuzlo, zato je šel v han. Tako je namreč sam v sebi upravičeval svojo pot, ker se je še vedno bal, priznati si vso resnico. Gredoč ob Oskovi, je kraj poti videl v travi nekaj lepih zrelih jabolok. Ob robu goščave je stala jablana, ki se je šibila pod rdečermunim sadom. Drevo ni bilo cepljeno, no sad njegov se je zdel zlahaten. Pobral je jabolko, ga razkrojil in pokusil. Krhelj je bil kiselkast, skoraj vkup je vlek el ustnice, toda za željo in osnaženje ust je bil dober. Pomlajen bi imel izborni okus. Še en sad je pobral in ga vtaknil v žep.

Danes je bil prav židane volje. Na neprijetnost, ki so zadele Mušiča in Jovico, je že pozabil, sitnega pisarskega posla se je za šest tednov tudi že iznebil, sedaj bo v Tuzli pokazal svoje stavbno znanje. Misli o tem so ga spravile v veselo razpoloženje. Zarana si je na vse zgodaj pel, seveda ko je bil gozdar že odšel iz kolibe; dopolne ga je ščegetalo toliko časa v goltane, da je začel naposled na ves glas deklamirati "Krst pri Savici." Tudi popoldne ga ni zapustila dobrovoljnost. Stopivšega pod pristržje hana, kjer je šivala Danica in je Vazko drobil suhe veje, ga je tako zalomila prešerna radost, da bi bil po načinu dobrovoljnih slovenskih mamie najrajši prijel Danico za noske in jo vprašal: "Ali je Pero že doma?" Pa tega ni storil, ker je na prvi pogled zapazil, da kraljuje pri obeh osebah globoka resnost. Deklica je vzela s stolčka, ki je stal pred njo, klobučice raznobarvnih niti ter jih položila v svoje naročje. To je smatral za znamenje, da je stolček pripravljen zanj. Prenešel ga je na mesto, ki se je nahajalo sredi med ognjiščem, improviziranim na tleh, in med Danico. Sedel je. Nemudoma je priteknel Vazko, razgrnil pepel, naložil gorivo in začel pihati v živo ogelje.

"Ali sta prodala danes že dosti kave?" je vprašal Vilar, obrnjen k deklici.

Pogledala je nanj z vso tisto melanholijo, ki jo je bil včasih videl v očeh njenega brata. Zdela se mu je bolj zaupna in manj plašljiva nego drugičkrat. Zanj je odgovoril Vazko: "Prodala sva nekaj"

"Komu?"

"Bili so tu zaptije —"

"Zaptije?" je ponovil Vilar. "Kaj so iskali?" Deček je skomizgnil z ramo, češ: Kdo ve? Čez hip je rekel: "In Drljačka je bila tukaj. V mlin je prišla po moko in je posedela."

Zaplapolal je slab ogenj in zapihal tenak in prozoren dim iz sebe. Vilar je odmaknil svoj stolček za dve pedi dalje od ognja. Pomislil je o revščini tih dveh oseb in o bosenski bedi sploh. Vse tukaj lenari, pa ljudje tega niso sami krivi, ampak tisti, ki so jim vladali in jim vladajo. Njih dolžnost bi bila, da skrbje za poduk, za šole, kar privede po dolgi poti do delavnosti in blagostanja. Danici ni očital Lenobe, saj jo je našel vselej pri delu, a Vazko naj bi hodil v šole, čeprav v primitivno Miloševićovo; boljša je bila nego nič in več bi mu koristila nego ta borna prodaja kave.

Ogenj se je vedno bolj razlival, razlival, in Vilar se mu je iznova umaknil za koga, da je sedel že ramo ob ramo poleg Danice. "Kaj je s Perom? Ali še ni prišel?" jo je vprašal.

"Ne", je odgovorila tiho in se sklonila šivanju.

"Pero kmalu pride, za to sem ti poročil, hočem pričati tako, da zaradi tistega orožja ostane nikakršnega suma več na njem. Ako se kakšno nepremišljeno besedo sam ne zapletem korsibodi v mrežo, onda ga morajo v kratkem pustiti. Resnica je, da je sedaj toliko zakonov, Bosni, stari turški so in novi avstrijski, da jih njih pravice niti videti ne moremo, a še je prebrano na svetu, le to je, da spi včas. A jaz jo bom probuditi, kakor sem jo potresel gori v planini — bogme!" Pri poslednji besedi je voljen s svojim delovanjem in svojo zgovornostjo pritrknil z glavo. Prišel je bil itak že z dobrovoljnostjo v srečo sem, vrhutega pa ga je sedaj že žna krasne deklice tako prevzela, da so mu njegovi navadi v obilni meri tekale besede. Tla blebetanjejuga vsaki ženski in tudi mlade žene Srbkinje se je prijelo. Zahvalila ga je za njen, dolžim in presunljivim pogledom, ki jo je pogrel Vilarja. "Se že prijemlje, se že očuje", je banalno mislil. "Ljubi me, kakor glavi." In razveselil se je tega odkritja, ki zmožnost stopnjevanja in se pri eni zaljubljeni dvojici lahko tisočkrat ponavlja. V takšnih dolžnih odkritjih se vrši proces takozvane ženske sreče.

Vazko je prinesel kavo in inženir je prvo skodelico. Segel je v žep po duhanu, je otipal jabolko. "Spotoma sem pobral ta sad, glej, Danica! Kako je svež, nikjer ni vrtil je jabolko med prsti. "Zate sem pobral češ li?" Govoril je deloma neresnico, zakaj za deklico ni vtaknil jabolka v žep. Vazko ona mu je vse verjela. Verjela je v njegovo srečo, smatrala ga je za vsegamogojnega človeka, ki bo opral in rešil Mušiča in Jovico, verjela je v izročiti tega jabolka poseben pomen, ki se olaš vročem navalu krvi je vsa presenečena sedela v hotel precej izpustiti. S svojim kazalec je tislil njen palec k jabolku. Tako sta nekaj časa držala za nevarni sad, ki ga je bil Bog prepovedal prvima zemljanoma v raj. In zroč v njeno strasti izpremenjeni obraz, si je deklica nje "Ljubi me kakor svoje oči v glavi". Prišla je njej čas odkritja in spoznanja. Dobivši jabolko svojo oblast, si ga je položila v nedrja in je nje je nanje povesila glavo.

Umni Vazko je vse videl, kaj se godi, je, česar ni vedel Vilar, namreč da pomeni in kaj posebnega, ako poda mladenič deklici je kakor Daničino tako je Vazkovo pregledal gospodin Franjo s priznanostjo in ljivojstjo. In hitro se je deček življal v vlogo nika. "Oj, gospodine Franjo, veš li, kaj se je dilo v Piliču?" je živahno vprašal, ko je kavo v findjan, ki mu ga je oni postavil kreni lonček.

Inženirju je od pravkar odigranega ljubega ga dueta toliko zastala sapa, da ni odgovoril vprašanju, pač pa je šinil z glavo kvišku in se je zazrl v dečka, siloma skrivajoč valovanje krvi.

Vazko je tolmačil njegovo ponarejeno nje za radovednost, zato je pohitel: "Glej, dine Franjo, Luka Brnjavič je ugrabil jo odvedel na svoj dom v Moravčane. Druje je pravila. Eto, gospodine Franjo!" In važne novice, je emoknil z ustnicama in poglavju.

Vilar bi bil rad zvedel, kako se je vršila bitev Luce Drljačke. "Kaj je pravila Drljačke je hitro vprašal, mešaje kavo.

"Eto, Luka je ugrabil Luceo in jo bosu in gologlavu v Moravčane. V nedeljo sta kaj še kolo igrala in tisti večer jo je vzel no šteta hodila na njegov dom. Venčati se njo. Toda mati Drljačka ni zadovoljna s tem, drug ženin iz Ljubače bi rad dobil Luceo. Tla žena in potrošil že dvajset dukatov za darove, ki jih je kupil dekletu. Pa mladi Brnjavič in njegov oče nikakor nočeta pustiti Luceo hiše, rajši sama pošljeta Drljački kravo. Zla pogajajo zanjjo."

"Ali za kravo?" je vprašal Vilar, gladi bradico, zvisoka in s takšno ljubeznivo namostvo, da je probudil Danico iz njenih sanj: v burnem in tihem smehu se je tresla njegova glava nad šivanjem.

"Jok — za Luceo se pogajajo", je malo neje poudaril Vazko, razžaljen, ker ga noče zumeti.

"Počakaj, Vazko, zadnjič pri kolu si drugače pravil. Rekel si, da stari Brnjavič dveh volov ne mara Luce v hišo, danes pa prda ponuja za Luceo kravo. Kaj je torej prav bi vedel, ali moram kupiti, preden se oženim, in kravo in par koz, ali dobim takšne živali vesto v hišo?"

Vazko se je pokazal nekoliko zmešan svojem zvodniškem poslu. Čez hip je odgovoril: "Tebi ni treba kupovati živine, ti imaš polno ro žolnih dukatov. Tako je, kakor pravim. Včasima ima človek istino v glavi, a nehoti na jezik narobe. Lahko se je pa stari Brnjavič že tudi premislil."

"No — kako so se pogodili naposled Luceo?"

"Šli so k fratru v Tuzlo —"

"Kaj so katoliki?"

—(Nadaljevanje.)—

Italija je baje naklonjena češki samostnosti. No, do Prage je dalje kakor do Postojane. Bolj zanimivo bi bilo vedeti, kaj misli Italija Slovečih. O tem rajša-molči.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1892.

Inkorporirano 24. februara 1908 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans.
Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovoljivo pošiljati, gl. tajniku.
Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

SKRBI V AVSTRIJI.

"Delavec" poroča: Od početka vojne se z nujno skrbjo zani-
vajo vse panoge avstrijskega de-
lavskega gibanja, strankina za-
povedstva, parlamentarni klub,
zakonodajna komisija, osrednja zve-
zmagomočnega avstrijskih konsumnih dru-
štev in tudi ženska organizacija,
ki bi se olajšali življenjski po-
pusti delavskih množic v sedanjih
spremenljivih vojnih razmerah
obnavljajo pred najhujšo be-
dno in nesrečo, v kolikor je to pač
je bil Bog pravi.
V vsaki organizaciji je storila v svojem
društvu vse, v vprašanih sploš-
nih interesih pa so se posveto-
vale organizacije skupaj, da so
v skladu s soglasno izvele primerne
rešitve. Tako je potom organiza-
cija po premišljenem načrtu skup-
no odločila, da se vsa delavska de-
lavska organizacija v posamezne
je Vzakovno posvetovalnice, v delav-
ske organizacije.
Notranje poslovanje teh
organizacij se je razpletlo po
vseh, ki so jih potih blagohotnega in obče-
pravnega dela, o katerem bodo
organizacije o primernem času iz-
svoja poročila, ki bodo pričar-
kolike važnosti je v sedanjem
delavske organizacije.

krepe. Od takrat je še vedno prid-
delkov, in vedno več pristaev in
ma ta naš nasvet, ker ga utem-
ljujejo vsakdanje izkušnje. Žal,
da kljub temu, čeprav imamo no-
vo žetev že prav blizu, še ne ve-
mo, če se uresniči žitni monopol
ali pa ne. Toda, če se državni
monopol tudi ne uvede, bo ven-
dar najprimernejše, ako poišče
novi režim primerno obliko "mono-
polske ureditve," ki bo jamčila
za zadostno preskrbo in prepreči-
la nepotrebne odušne cene.
Skrb, kdaj se vse to izvrši, je
dala povod osrednjim organizaci-
jam delavskega gibanja, da so zo-
pet poslale svoje zastopnike k
vladi, da zopet priporočajo naj-
nujnejše korake, ki so potrebni za
zagotovitev zadostne preskrbe.
Posameznosti iz dvehurnega razgo-
vora z ministrskimi predsedniki
se ne objavijo, ker so zaupne, za-
torej je mogoče poročati le v
splošnem o avdijenci.
Omenjamo tukaj na kratko in
v glavnem vsebino dotične spome-
nice.
Pri ministrskem predsedniku
grofu Stürgkhu so bili v avdijenci
sodrugri poslanci Seitz, Domes,
dr. Renner in sodružice Adelajda
Popp, A. Pölzer in E. Freundlich,
ki so izročili ministru posebno
spomenico glede zahtev delav-
stva.
Spomenica priporoča žitni mono-
pol za pšenico, rž, ječmen, koro-
zno in oves, nasvetuje, da nad-
zoruje trgovske mline žitni pre-
skrbovalni zavod, načrt za siste-
matično razdelitev žita potom
preskrbovalnega zavoda, uredbo
razmerja z Ogrsko in vojaško in-
tendanco.

Ministrski predsednik je nato
pojasnil nameravane uredbe in
naredbe glede žetve. Rekvizicijo
in razdelitev žit bo oskrboval žit-
ni preskrbovalni zavod, ki bo i-
mel prednost ter bo urejen na ta-
ko široki podlagi, da bo mogel
z lahkoto poslovati. Glede orga-
nizacije se vrše pogajanja in bo-
do prav kmalu dovedla do ugod-
nega uspeha. Tudi vojaška upra-
va namerava z obema vladama
napraviti dogovor, da ne bo v pre-
skrbljenju z žitom nikakršnih
motivov ter bo rekvirirala le to-
liko potrebnih, kolikor jih bo
nujno potrebovala.
Nadejamo se in iskreno želimo,
da bi posredovanje in ukrepi us-
peli res ugodno, ter da se pre-
skrba kar najbolje zagotovi.

STROŠKI SVETOVNE VOJNE.

Lipski profesor Eulenburg raz-
pravlja v nemškem časopisu o
vprašanju vojnih stroškov, ki po-
staja od dne do dne važnejše. Ali
bodo moge vojskujoče se države
financijska bremena vojne še
dolgo prenašati in ali ne bodo
skoro popolnoma izčrpane in o-
nemogle?

Vojni stroški se dajo razdeliti
v direktne in indirektno. Le o
direktnih, t. j. svotah, ki jih iz-
dajo države za opremo in vzdr-
žavanje svojih armad, se da kon-
kretno govoriti. Indirektni stroš-
ki, t. j. vse one ogromne izgube,
ki zadevajo narodno gospodar-
stvo vsled uničevanja javnega
blagostanja, in ki bodo nastali,
ko bo treba obnavljati normalno
gospodarsko življenje, nadome-
stiti nastale škode, skrbeti za ne-
štete žrtve vojne, ti indirektni
stroški so danes še nepregledni.
Le toliko je gotovo, da so večji
kakor neposredni.

Profesor Eulenburg je izraču-
nal, da znašajo direktni vojni
stroški vojskujočih se držav v
prvih 9 mesecih vojne nad 50,000
milijonov. To svoto si predstavl-
jati je težko. V primer naj sluzi,
da znaša celokupni državni
dolg teh držav 70,000 milijonov,
torej le za dvajset milijard manj.
Profesor Eulenburg meni, da
bodo vojni stroški zadnjih treh
mesecev znašali še najmanj čet-
rtino dosedanjih, stroški enega
samega vojnega leta bodo torej to-
liko, kakor ves dosedanji državni
dolg. Obremenile pa bodo vojne
države še bolj, kajti razi zvišane
obrestne mere bo plačevati od
njih mnogo večje obresti, tako
da bo naraslo obrestno breme od
dosedanjih 2 milijard na 5 mi-
liard. Pravilno pravi profesor
Eulenburg, da bodeta plačevali
stroške sedanje vojne še najmanj
dve generaciji, ki prideta za nami.

Profesor Eulenburg je izraču-
nal, da odpadejo od celokupnih
vojnih stroškov kake tri petine

na države trojnega sporazuma, 2
petini pa na trozvezo Avstrija-
Nemčija-Turčija.
Nemčija izda za svojo armado
in mornarico povprečno 1 miljar-
do na mesec. Profesor Eulenburg
računa pri tem, da je bilo pokli-
canih dosedaj 7 milijonov vojakov
pod orožje in da je vzeti povpreč-
no stanje 5 milijonov po 8 mark
na dan, to je 40 milijonov mark
dnevno. Pri tem nudi Nemčija
tudi še svojemu turškemu zavez-
niku financijsko pomoč.

Vojni stroški Anglije so bili
sprva mnogo manjši, kakor pa
nemški. Dnevni stroški za angle-
ško armado in mornarico so zna-
šali v avgustu — novembru 1914.
le 18 milijonov mark, v decembru
— aprilu že 38 milijonov mark in
sedaj gotovo 40 milijonov mark.
Angleška armada je sicer mnogo
manjša od nemške, toda relativni
stroški so veliko večji, saj znaša
dnevna mezda angleškega vojaka
povprečno 8 šilingov, mezda nem-
škega pa desetkrat manj. K temu
pridejo dragi transporti čet
iz kolonij in ogromni stroški za
vojni material, ki ga Anglija le
deloma doma izdeluje. Anglija
je izdala v prvih 9 mesecih naj-
manj 7 milijard.

Relativno nekoliko na boljsem
je Francija, ki ima 5 in pol do 6
milijonov vojakov pod orožjem.
Dnevni vojni stroški znašajo na
Francoskem povprečno 34 miljo-
nov mark, torej dosedaj približno
9.8 milijard.

Vojne stroške Rusije računa
profesor Eulenburg na 1/4 miljar-
de mesečno. O vojnih stroških
Avstrije ne razpravlja, glede
Turčije nima natančnejših podat-
kov pri rokah.

Profesor Eulenburg opozarja
končno na dejstvo, da izdajajo
tudi nevtralne države ogromne
svote za svoje armade. Tako iz-
da n. pr. mala Švica sama meseč-
no nad 1 milijon frankov za svoje
mobilizirane čete.

Skoro dvakrat toliko bodo mo-
rale vojskujoče se države plačati
za prvo leto vojne, kakor pa zna-
šajo sicer normalni letni izdatki
vseh držav civiliziranega sveta.

V luči Eulenburgovih razmotri-
vanj ni le interesantno vprašanje,
kako dolgo bodo mogle vojskujo-
če se države financijska breme-
na vzdržati, temveč tudi vpraša-
nje, ali in v koliki meri se bo
moglo pri zaključku miru raz-
pravljati o vojnih odškodninah.

VOJNA POD VODO.

Pot izumiteljev ni lahka. O
tem bi marsikaj lahko peli ljudje,
ki so izumili znamenite reči za
kulturo in človeški napredek. Čim
večja je bila iznajdba in čim več
je prinašala novega, tem bolj se
ji je staro upiralo. Kajti kon-
servativni duh je v človeštvu ze-
lo močan. Bridke izkušnje so i-

meli izumitelji tiska, železnice,
zrakoplova i. t. d.

Sedanja vojna s svojimi novi-
mi metodami spominja na to, da
so imele tudi vojaške iznajdbe
včasih svoj križev pot.

Zanimivo in res presenetljivo
je, kako so se strokovnjaki izpo-
četka upirali vsakemu načinu
"submarine warfar", kakor so
govorili tedaj, torej podmorske-
um vojevanju, ki je dandanes do-
bilo največjo važnost. Ko so leta
1852. hoteli vladi Združenih drž-
jav pokazati neki podvodni čoln,
je odgovoril državni tajnik za
mornarico William Graham, "da
plavaljo ladje ameriške mornari-
ce nad in ne pod vodo." Ta od-
govor je bil tipičen za vse, ki so
jim bile stavljene take ponudbe.
Predvsem na Angleškem, kjer pa
so menda že nekako slutili učinko-
vanje podvodnega vojevanja,
kajti ko je leta 1777 Amerikanece
Bushnell napravil nekoliko ne-
spretnih poizkusov, da bi angleš-
ko blokadno brodogradje podvodno
poškodoval, so na Angleškem tem-
eljito jadikovali in so ga obtože-
vali "brezbožnosti." In ko je
18 let kasneje Fulton dobil pri-
znanje Pitta za ponjem izumljeni
torpede, je izjavil Carl St. Vincen-
tski, slavni zmagovalac nad
brodogradje, da je Pitt največji —
norec svoje dobe ter je s tem go-
voril iz srea vsem pomorščakom.
Očitaj Pittu, da pospešuje voj-
no sredstvo, ki ga gospodarji nad
morjem ne rabijo, ki pa bi jim
moglo, ako bi se uveljavilo, vzeti
gospodstvo iz rok.

Pri francoskem admiralu ni
Fulton nič bolje naletel. Dobil
je nasvet: "Le pojditve, vaš izum
utegne služiti Algerijcem in kor-
zarom i. t. d." Komodore Rogers,
izkušen ameriški pomorščak, ni
vedel, kako bi dovolj zasmehoval
torpede.

Podobna izkustva je polkovnik
Colt doživel s strokovnjaki. Colt,
ki je izumil tudi revolver, — je
kakor Siemens — izdelal metodo
za razstreljevanje z minami, ki se
vžigajo električno. — Quincy A-
dams, šesti predsednik Združenih
držav, je označil to za "strahop-
etno in ničvredno vojevanje."
Ali kmalu so morali take sodbe
omejiti. V secesijski vojni so
južne ameriške države izdatno
rabile torpede in mine, radi čer-
sar je izjavil sloviti Farragut le-
ta 1864: "Smatral sem jih (mine
in torpede) nevredne vitežkega
naroda, toda one dajejo sovražni-
ku odločilno moč nad nami."
Konfederaciji so že leta 1862. po
kongresnem sklepu proglasili tor-
pedo kot legitimno vojno sredstvo
in so si mnogo prizadevali za iz-
boljšanje in uvedenje tega oro-
žja. Zato so jim sledile tudi se-
verne države in so po dovršeni
vojni Združene države takoj u-
stanovile zbor torpedovk. Fran-
cija, Anglija, Holandska so sto-

rile istotako in tako je šlo dalje
do podvodnih čolnov, ki so konč-
no dobili v sedanji vojni največ-
jo važnost.

TUDI NA FRANOSKEM SLEPARIJO.

Nezvestoba in lakomnost se ne
pokažeta nikjer tako grdo, kakor
če slepari kdo zdrave vojake, ki
tvegajo življenje za obstoj in
mir vseh v državi, in če slepari
ranjene in bolne vojake, ki so
prešli svojo kri. ki so žrtvovali svoje
zdravje. Ravno v tej vojni vseh
proti vsem se je izkazala povsod
požrtvovalnost za ranjence, pov-
sod so se dobili posamezni, ki so
si prilastili kaj od ranjenecem na-
menjenih podpor, in tudi niso iz-
ostale take sleparije na Franco-
skem. Državno pravdnitstvo je
naperilo tam preiskavo zoper
vojnega dobrodelne zavode. Izkaza-
lo se je, da je od teh zavodov sa-
mo 71, ki odgovarjajo res svojim
namenom, drugih 76 je na sumu
nepoštenosti; 16 voditeljev zavo-
dov je zaprtih in obtoženih. Pre-
iskava je dognala lepe reči. Čisti
dobiček nekaterih udeležencev
pri teh zavodih je znašal na dan
500 do 2000 frankov. Veliko teh
možakov je najelo stanovanje za
18,000 frankov, ko je stanoval
prej v skromnem prtiličju. Dve
ženki, ki sta živeli prej v skraj-
ni bedi, imata zdaj vsaka svojo
hišo v mestu, vilo na kmetih in
lep avtomobil. Dnevni dohodek
teh žensk je znašal okoli 1000
frankov, število, ki je mogoče sa-
mo v velikanskem Parizu, kjer
ima vsak odprto roko. Dejali so:
Na oklice zavodov na javno do-
brobrčnost so prihajali obilni da-
rovi. Te so prodajali in so dajali
le majhen del skupička v bolniš-
nice. To je neslo. Še celo osebe,
ki so nabirale darove, so zasluži-
le 30 odstotkov prvizije in so
dobile na dan 10 do 150 frankov.
V Parizu je bilo nastavljenih
6000 nabiralnih pušic od zavodov,
ki niso bili pod nikakim nadzorstvom. Glavni tajnik največjega
teh društev je bil že enajstkrat
kaznovan zaradi sleparskega ban-
kerota in drugih čednih reči.
Ženske protektorice teh društev
so se razkrile kot ničvrednice. Iz
takih ljudi je bila sestavljena tu-
di pisarna za poizvedovanje o po-
grešanih vojaki in civilistih. E-
den izmed njih je "zaslužil" po
2000 frankov dnevno.

Generalni ravnatelj tovarne za
izdelovanje nožev za sir pravi:
"Spoznal sem, da ne moremo
svoje mašinerije na noben način
tako predelati, da bi bila sposobna
za izdelovanje municije, kakor
predpisuje kontrakt, ki nam
je bil predložen." "V tem slu-
čaju," vzdihne predsednik druž-
be, "izdam izjavo, da odklanja-
mo z ogorčenjem ponudbo, da bi
si barvali roke s krvjo evropskih
kmetov." "Evening Mail".

Zakaj se je Eastland prevrnila?
Vse preiskave so nepotrebne, kaj-
ti Christian Juvenile Protective
Association of Chicago je to že
davno ugenila. Na izletniških
ladjah je nemoralno in brezbožno,
pravi pobožna družba, ki je v dnu
srca nesrečna, če se na ladji za-
pleše. Če pa so po tej bogaboječi
sodbi izletniki taki nemoralni
brezbožci, tedaj je najenostavnej-
ši sklep ta, da je bila katastro-
fa Eastlanda kazen božja. Amen.

Delnice Bethlehem Steel, ki so
bile pred par meseci vredne 30
do 50 dolarjev, so se v pondeljek
prodajale na borzi v New Yorku
po 250 dolarjev.

V Betlehem se izdeluje orožje
zoper Nemčijo. Chas. Schwab je
pristen Nemeec. Ampak kdo bo
ostal nacionalen, če je profito v
nasprotnem slučaju tako lep?

Če pride nemški kaiser v ne-
besa, morajo angelski zbori s
spremljevanjem harf zapeti "Heil
dir im Siegerkranz", sicer obrne
nebeškemu paradižu hrbet, pa se
ne vrne nikoli več tja.

Biznis vojaških liferantov je
na vsak način nekaj vreden; e-
ni "zaslužijo" milijone, drugi bo-
do pa "preskrbljeni" na državne
stroške.

Car hoče dati Poljakom avto-
nomijo — zdaj, ko je Rusija iz-
gubila Poljsko.

Trimesečni račun Avstrijsko-Slovenskega Bolniško Podpornega Društva v Frontenac, Kans.

OD 31. MARCA 1915 DO 30. JUNJA 1915.

Table with columns: DOHODKI, IZDATKI, Kraj društva, Pristop, Smrtniški sklad, Bolniški sklad, Upravni sklad, Rezervni sklad, Izvanred. prispevki, Premembni oporok, Skupni dohodki, Smrtnina in pogr. stroški, Bolniške podpore, Razni izdatki, Skupni izdatki, Poslano na centralo, Iz gl. blag. doplačane bot. podp., Število članov, Stvarno članje.

DOHODKI CENTRALNE UPRAVE:
Gotovine dne 31. marca 1915. \$ 490.90
Krajevna društva poslala v gl. blagajno. 1,220.19
Društveni znak 1.05
Skupni dohodki \$ 1,712.14

IZDATKI CENTRALNE UPRAVE:
Izplačane smrtnine in pogr. stroški. \$ 162.75
Primanjkljaj bolniških podpor. 337.93
Seja gl. odbora. 15.30
Uradne tiskovine. 9.00
Expres in poština. 4.60
Dnevnice in vožni stroški. 16.90
Društveno glasilo Proletarec. 40.00
Plače uradnikom. 123.81
Skupni izdatki \$ 710.29

RAZDELJENO SKUPNO PREMOŽENJE.
Gotovine dne 30. junija 1915. \$ 1,001.85
Posojilo na prvo knjizbo zemljišč. 300.00
Posojilo na note. 1,272.10
Društveni znaki. 9.90
Skupno premoženje dne 30. junija 1915. \$ 2,583.85

MARTIN OBERŽAN, gl. predsednik. JOHN ČERNE, gl. tajnik. FRANK STARČIČ, gl. blagajnik.
PONGRAC JURŠE. Glavni nadzorni odbor: MARTIN KATZMANN. ANTON KOTZMAN

SINE IRA ET STUDIO.

V narodnjaških listih, zlasti v Glasu Naroda, se piše zadnje čase mnogo o Slovenski Ligi, in sicer v zelo različnih tonih. Zahtevajo se reforme, zahteva se nov program, zahteva se nova podloga. Priznava se, da so se pri ustanovitvi rabile bombastične besede, priznavajo se velike napa-

Če bi nam šlo za osebne ali za ključno strankarske interese, ni se zdaj lahko škodoželjno smejati. Toda šlo nam je od vsega začetka za stvar, pa nas tudi danes ne veseli, da jo je nasprotnik tako zavozil, ampak žal nam je, da je šlo vse po poti, po kateri je moral priti v zagato, v katero je res prišlo. Lahko pa vsaj konstatiramo, da smo svarili, ko je bil čas in da smo storili svojo dolžnost.

Citirali bi lahko celo vrsto izrekov iz "Gl. N.", ki bi zaporedoma kazali, da prihajajo polagoma ljudje do spoznanja, ki smo ga pridigali od začetka. Zato so nas obsipali s psovki, in imamo so nas obrekovali, in seveda so nas tudi izobčevali iz naroda. Ako bi bili takrat rajši mirno in trezno diskutirali vprašanja, ki so bila na debati, pa bi se bilo morda o pravem času prišlo do zaključkov, ki bi bili ugodni poroditi kaj stvarnega.

V številki 172 ima "Glas Naroda" sledeči članek:

"Čas je že, da izpregovorimo na javnem mestu in odkrito par besed, ki so nam na sreč in ki se tičejo velike akcije, katero je započel pred nedavnim časom 'Glas Naroda.' Gre se namreč za "Slovensko Ligo."

Detje razmer, porojeno v trenutkih, ko se je šlo za obstoj slovenskega naroda, je daleko izgrešilo cilj, katerega si je zastavilo. Bodimo odkritosrčni!

Namen, ki je vodil ljudi, kateri so započeli celo akcijo, je bil, da se oživotvori politično organizacijo, kjerje namen naj bi bil: organizirati Slovence v Združenih državah ter potom te organizacije izvajati gotov vpliv na kroge, ki imajo sedaj v rokah usodo slovenskega naroda.

Da ne mešamo pojmov, je treba najprej omeniti, da je "Slovenska Liga" ameriška organizacija. — Kaj pomeni to, je jasno vsakemu, ki pozna ustavo in zakon Združenih držav.

Organizacija, imenovana "Slovenska Liga," ni družba ali skupina ljudi, ki bi agitirali za katerekoli, sedaj v Evropi obstoječo državo. Njen namen je pridobitev osnovnih pravic, zagotovljenih vsakemu narodu soglasno z določbami nepisanega zakonika, uveljavljenega v duhu, a zatiranega skozi stoletja vsled premoči posesti in dejanske sile.

Glasi se, da ima vsak narod pravico do eksistence. Ne le mirne eksistence, temveč udeleževanja vseh narodnih sil v gotovi smeri, soglasno z značenjem in navadami dotičnega naroda.

Pritrditev tega osnovnega vprašanja vsebuje obenem razveljavljenje vseh dogem, katere se je umetno ustvarilo v teku tisoletja.

Kar je bilo v očeh naših pradedov veljavno pred petsto leti, ni veljavno za nas, ki smo kri in življenje. Kar se je ubilo ljudem v glavo pred petdesetimi leti, — kar se spoštuje kot zakon in božjo uredbu, — ni za nas, ki hočemo živeti ter tudi dati izrazu svojemu obstanku.

Iz Londona je prišlo od "Jugoslovanskega komiteja" vprašanje, zakaj smo tako "ozkosrčni," zakaj smo napisali besede: "Nam je mar svoboda slovenskega naroda in naj bo v zvezi s to ali o no faktično organizirano državo."

Te besede se nam je zamerilo in reklo se nam je, da smo ozkosrčni!

Kdor pa pozna dejanski položaj, kdor vpoštevava vse malenkosti, poteze značaja in zgodovinski razvoj: ta mora reči, da so bile naše besede povsem upravičene. "Slovenska Liga" in Jugoslavija. Kako se je zmešalo pojme! Da, v Jugoslavijo, a ne privesek, ne demant na krono kateregakoli evropskega carja.

Bratje so nam Hrvati, plemenske in civilizacijske vezi nas družijo s Srbi, a kljub temu smo narod zase, narod, ki je prestal tisočletno skušnjo in ki se je povspel do višine, o kateri se pred sto leti nikomur niti sanjalo ni.

Iz nas ne govori šovinizem in tudi ne nadutost, ki se je pojavila pri drugih narodih vsled dogodkov zadnjega časa. Iz nas govori le iskreno prepričanje, da je narod kot tak, brez ozira na sorode, upravičen do lastnega življenja!

Govorilo se je o "Ilirizmu," govorilo se je o "Jugoslaviji," a — odkrito rečeno — vedno na stroške slovenskega naroda! Slovenskega jezika, v katerem je pisal Prešeren, — brez šovinstva, — ki je instinktivno ožigosal "Gaja in njegovo druhal," jezika Župančiča, Aškercia in Gregorčiča, — jezika Trubarja in brizenskih spomenikov, — se ne sme omalovaževati, ne sme podcenjevati.

Tisoč lepot imajo drugi jeziki, zvene kot bron, a tudi slovenski je vreden vpoštevanja, morda večjega kot kateri izmed njih, ki pridejo v poštev.

Izpodbijamo vnaprej očitke dialektične omejenosti. V dno srea pa se nam zameri, da se hoče občevati z nami v sorodnem, a vendar tujem jeziku. Ali nismo vredni, da se nam napiše par besed v domačem jeziku in ko vemo, da ga dotični obvladujejo?

Velikost in obseg sedanjega boja, v katerem se gre za narodno-gospodarske stvari, za nadvlado velikih narodov nad drugimi, za premoč na morju in pri katerem pridejo mali narodi tako malo v poštev kot še nikdar niso prišli, je stvar treznega razuma in premisleka, da se ne ubere napačnih strun, da se ne izroča utopijam, kojih uresničenje je nemogoče ali vsaj nad vse problematično.

Pisalo se je iz Londona, da izven Jugoslavije ni rešitve za Slo-

vence. To je več kot šovinizem. Za Slovence je rešitev povsod, kjer se upošteva njih prava, njih jezik, njih navade in stotisoč stvari, ki so spojene z narodnim življenjem.

Zgodovina narodov je zgodovina življenja in ne zgodovina dogem, teoremov. Kdor se oddalji od resničnega življenja, krene napačno smer in zgrešil bo cilj, katerega si je bil zastavil...

Ustanovilo se je "Slovensko Ligo." "Slovenska Liga" pa ni "Jugoslovanska Liga" in s tem je povedano vse...

Ni naš namen, da polemiziramo s posameznimi izvajanj članka. Le na nekatere točke hočemo opozoriti, ker je nujno potrebno. Članek pravi:

"Pisalo se je iz Londona, da je izven Jugoslavije ni rešitve za Slovence."

Pardon! To se je pisalo šele iz Londona? ... Kaj pa pravi vendar tista resolucija, ki je bila sprejeta v hotelu La Sauee v Chicagu? Če je že pozabljena, bi pripravili, da se še enkrat prečita.

Kaj pa smo mi takrat pisali, ko so nas razglasili za narodne zločince, za izdajalce, celo za avstrijske špijone? Protestirali smo proti temu, da se igra z narodom hazard, da se stavlja njegova usoda na eno samo karto, in da ni ta karta niti Jugoslavija, ampak če se lasallska resolucija le nekoliko natančneje pogleda, samo povečana Karagjorgjevičeva kraljevina. Lasallska resolucija pravi, da smo izglubljeni, če ne postanemo del Velike Srbije.

Ali zastopniki Slov. Lige so vendar navdušeno glasovali za to resolucijo. Nas pa so ozmerjali z vsemi psovki svojega slovarja.

Ni li lasallska resolucija trdila, izrekala kot gotov fakt, da so Slovenci, Hrvatje in Srbi en narod? Zdaj, čez mesece, prihaja "Gl. N." do spoznanja, da je šlo to "na stroške slovenskega naroda" in da imajo Slovenci poseben jezik, ki je "vreden vpoštevanja, morda večjega, kot kateri izmed njih, ki pridejo v poštev."

Mi smo najbrže v teh točkah bolj konciliantni. Po našem mnenju imajo Jugoslovani res nalogo, da postanejo en narod. Tudi v tem listu smo navedli razne razloge, ki utemeljujejo to mnenje. Na zadnjem socialističnem sestanku v Sofiji je sodrug Lapčević omenjal, da je n. pr. "izdajalec" Kristan že leta 1908. na kongresu v Belgradu zastopal in razlagal to mnenje.

Ali — to so naši nazori, ne dajejo nam pa pravice, da bi jih v resolucijah pred vsem svetom prikazovali kot dosežen fakt. Zedinjenje Jugoslovanov je cilj; njihov edinstvo pa še ni dejstvo.

Rekli smo, da mora biti zedinjenje delo prizadetih plemen, ne pa dekret kakšnega Potočnjaka ali Grškovičja. Danes zahteva "Gl. N." absolutno priznanje slovenske posebnosti — takrat pa smo bili mi zločinci.

Kaj pa smo pravzaprav zahtevali takrat?

Hoteli smo, da se poišče pot, da more res narod povedati svoje mnenje. Zahtevali smo, da se vsa vprašanja temeljito prediskutirajo in da se izreko sklepi takrat, kadar bo mogoče reči, da je res kaj sklenjeno. Protestirali smo, da se razglašava za narodni sklep, kar potegne Potočnjak iz svojega žepa in da se narod izrablja za zgolj štafažo.

In zdaj vprašamo: Ne bi li bilo danes lahko vse drugače, ako bi se bilo res tako ravnalo? Ampak to, kar se je godilo v hotelu La Salle, je bila aranžirana komedija, aranžirana od ljudi, ki niso zastopali nobenega naroda, temveč Karagjorgjevičeve interese.

V nekem drugem članku (podpis M. K.) pravi "Gl. N.":

"Omeniti moram takoj, da Lige politika z ozirom na našo staro domovino obstoji predvsem v znanem Wilsonovem pravilu z ozirom na Mehiko, v "Watchful Waiting."

"Lige politična naloga za sedaj je čakati, kako se bo završila sedanja vojna. Lige ne bo pomagala Avstriji, Lige se pa tudi ne bo bojevala proti njej... Lige pusti, da Avstrija bije svoje boje, in zavezniki naj bijejo svoje; Lige si je v svesti, da so Slovenci na celi stvari popolnoma nedolžni, in da se jih ni najmanj vprašalo za nasvet..."

Na to zopet konstatiramo, da je bila v hotelu La Salle sprejeta resolucija s sodelovanjem Lige — resolucija, ki je računala z zmago zaveznikov kot z gotovim faktorom in vsako drugo eventualnost sploh odklanjala. Trdimotorej lahko, da se piše v imenu Lige danes drugače, nego se je pisalo takrat.

Watchful Waiting — pravijo, je edino, kar se more danes storiti. Tristo vragov! Nismo li bili takrat prokleti kot kajzerjevi zaprodanci, ker smo rekli, da še nihče ne ve, kdo bo zmagal in da je treba počakati, kako se razvijejo stvari? Niso li nam očitali ravno naš Watchful Waiting kot nekakšno neznačajnost?

In obljube zaveznikov! Kje pa so kakšne obljube, kakšne obvezne obljube? Kar je zapisal kakšen londonski ali pariški list, to še davno niso 'obljube zaveznikov.' Zato se bodočnost naroda ni smela graditi na takih "obljubah." Odkar se bije Italija na slovenskih tleh, odkar goni Italija Srbe iz Drača, se tudi tam nekaterim odpirajo oči, kaj so "zavezniške obljube." Ampak dokler smo sami upozarjali na to, smo bili izdajalci!

Vedeli smo, da se bo moralo zjasniti. Zgodilo se je prej, nego smo pričakovali.

Iztreznenje seveda ni splošno. Slepi šovinizem obhaja še vedno svoje orgije. "Velikani" deklamirajo še vedno svoje prazne, zlagane fraze in hočejo narkotizirati ljudstvo z opojnostjo votle besede. Ali nevarnost je minila; narod ne pojde več na limanice...

Na želodcu bolni —

Gotovo, da že dolgo iščete olajšbe. Ne dajte se prevarati. Ne poskušajte. Rabite

Severa's Balsam of Life

(Severov Življenski Balsam) ter bote kmalu opazili njegova krepljive in tonične kakavosti. Posebno se priporoča pri zdravljenju neprebave, težke prebave, zapake, ponavljajoče mrzlice in otrplih jeter. Okrevanci, stari in slabotni ljudje bodo tudi našli njegovo rabo zelo koristno. Cena 75 centov.

Kožno zdravje je odvisno večinoma od mila, katerega rabite. Mi vam priporočamo

SEVERA'S Medicated Skin Soap

(Severovo Zdravilno Milo)

za vsakdanjo rabo za kopelj, toaletto, britvev in izmivanje las. Cena 25 centov.

Vsi lekarnarji prodajajo Severovo Pripravko. Zahtevajte Severovo. Ako jih ne morete dobiti v vaši okolščini, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

POVSEM SIGURNO

SE POŠILJA DENAR V STARI KRAJ POTOM NAŠE BANKE, KER SE NIKEDAR NE PRIPETI, DA BI DENAR NE BIL IZPLAČAN ALI POVRNEN, TEMVEČ SE VEDNO V REDU IN PRAVI ČAS PLAČA V PRISTOJNE ROKE.

Cene

v katerih so zaračunani že vsi stroški so sledeče:

10 kron za\$1.70	100 kron za\$ 16.45
20 3.30	200 32.90
30 5.00	300 49.35
40 6.65	500 82.25
50 8.25	1000 163.00

Glavnica in prebitek \$600.000.00 — Hranilne uloge \$4,614,984.66

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILLINOIS. Ako nam pišite, pišite slovensko. — Ako pridete osebno, govorite slovensko.

liko korakov nazaj, ne pa da bi šli naprej.

Delavstvo pa nima prav nobenega razloga, da bi se vračalo v preteklost, ampak upira svoje poglede v bodočnost. Pot delavstva je pot človeštva.

Ta pot vodi skozi kapitalizem. Četudi poznamo vse njegove grehe, vendar vemo, da je neizogiben. Če sem osem let star, sem otrok; če jih štejem štirideset, sem mož. Ali iz prve dobe v drugo ne morem skočiti, ne da bi bil nekaj časa mladenič. Ako posejem danes pšenico, mi ne more jutri zrela zrasti; seme mora najprej vzkaliti, zrasti morajo korenine, zrasti mora bilka, priti mora cvet, šele iz njega nastane plod, in tudi ta mora imeti svoj čas, da dozori.

S človekom je prav tako; in s človeško družbo tudi.

Če vemo to, bi morali biti naši možgani zasukani, ako bi gradili svoje delo na sovraštvu do kapitalistov. Izza fevdalizma, izza manufakture je moral priti kapitalizem; brez kapitalistov pa ni kapitalizma.

Čemu bi jih torej sovražili? S tem ni rečeno, da jih ljubimo. Sofisti naj nikar ne poizkušajo takih izvajanj. Kjer ni sovraštva, še ni treba, da bi bila ljubezen.

Med nami in med kapitalisti je boj. Ali tukaj ne gre za osebne boje. Socialisti prav nič ne koprne po tem, da bi spravili Rockefellerje, Astorje, Morgane, Carnegieje, Rotschilde, Kruppe i. t. d. s sveta, temveč jim privoščijo dolgo življenje in mnogo otrok. S smrtjo enega izmed njih ali pa tudi vseh ne bi nič pridobili, zakaj če so ti ljudje glavni stebri kapitalističnega sistema, vendar ni ves sistem v njih in ne umre z njimi.

Odpravi pa se lahko kapitalistični sistem, ne da bi moral le eden izmed teh imenitnih gospodov izgubiti življenje. Socialistična družba se lahko organizira kljub kapitalistom, čim dozori delavski razred zanj.

Boj s kapitalisti nikakor ne izčrpa socialističnega boja, temveč je le njega del. V celoti je socialistični boj naperjen proti uredbam kapitalistične družbe, ki so gospodarske in politične, ter proti vsemu, kar vzdržuje te uredb.

Tako je naš boj namenjen klerikalizmu in militarizmu, ker sta to dva stebra kapitalizma. Namenjen pa je tudi nevednosti, ki je najmočnejša podlaga razrednega

gospodstva. Obrača se proti današnjemu izkoriščanju, ker jemlje to delavstvu moč in sposobnost za boj.

Kdor misli, da je označil socializem, če pravi, da sovražijo socialisti kapitaliste, je smešen. Ako bi bilo to sovraštvo vsebina socializma, bi bilo naše delo lahko. Kajti sovraštvo vcepiti ljudem v srce ni težka naloga; to vedo naši sovražniki prav dobro.

Ali socialisti imajo mnogo več in mnogo težjega opravka. To nič ne de. Izvršili bodo svojo nalogo, ker čutijo v sebi več moči, nego mislijo naši ljubeznivi nasprotniki in učeni kritiki.

NEPRIJETNO PRESENEČENJE.

Pred kratkim so imeli "Patriotic Sons of America" svojo konvencijo. Skileali so jo v Turtle Creek, Pa. Kakor je stara navada, jo je otvoril župan s pozdravnim govorom.

Svoj "spič" je začel mestni glavar takole:

"Smem li Vas opozoriti na to, da se kaže pravi patriotizem v živem zanimanju za razmere svoje dežele, svojega naroda, in da ima le tisti pravico imenovati se patriota, kdor se zanima tudi za sredstva, da se odpravijo nerednosti in krivice v deželi? V sedanjem času preživljamo največjo krizo, ki jo je svet doživel, in vsi, ki se trudimo, da bi prodrli do dna reči, vemo, da se pripravljava važna sprememba družabnih razmer, ki postavlja politična, gospodarska in socialna vprašanja v osredje našega življenja. Hočete li kot patriotska organizacija patriotsko ravnati napram svojemu narodu s tem, da nastopate za socialno revolucijo in doprinesete svoj del, da bo imel vsakdo enako priliko razvoja, da se v bodoče zakladi ne bodo izdelovali za obogatjenje maloštevilnih posameznikov, ampak za porabo vseh? Ali spadate v tisto vrsto patriotov, kakršne moramo sedaj opazovati v Evropi, ki podpirajo svoje vladajoče razrede v interesu svetega profita?"

Mayor v Turtle Creek je namreč socialist.

Prokleta reč! Če bi bili Patriotic Sons of America to vedeli!

Prihoduje leto bodo nacionalne volitve v Zedinjenih državah. Volitve so žetev. Ali kdor hoče žeti, mora sejati. Pravočasno. Sedaj je čas za setev.

Boj, ne sovraštvo.

Četudi ne tajimo, da je za socializem treba nekoliko več znanja kakor za navadno gostilniško zmerjanje, so vendar nekatere njegove resnice tako enostavne, da bi morali pričakovati njihov razumevanje vsaj pri tistih svojih ljubeznivih nasprotnikih, ki se radi pobahajo z neko učenostjo. Seveda sta baharija in resnična učenost tako različni kakor kumara in ananas. Ali vendar! Če se gode ena melodija danna, ostane naposled tudi povsem nemuzikaličnemu človeku v ušesu.

Nasprotnike imamo, ki hočejo včasih polemizirati s socializmom; svoje ugovore pa izvajajo iz stavka: Socializem je sovražen kapitalistom.

Taka trditve se zdi ljudem brez globokejšega vpogleda povsem pravilna. In vendar je povsem napačna. Da ima socializem veliko opravka s kapitalisti, je dejstvo, ki izvira iz njegovega gibanja. Ali socializem je veliko več; njegov boj velja kapitalističnemu

sistemu, kapitalističnemu družabnemu redu — in to je nekoliko več. Poleg tega ne ostaja socializem negativen, ampak je veskoko pozitiven. On se ne zadovoljuje s tem, da odpravi kapitalistično uredbo, ampak hoče zgraditi nekaj drugega, popolnoma določene, na njegovih tleh.

Kapitalisti so tudi srednjemu stanu neljubi. Majhen podjetnik, v čigar delavnici je kakšnih dvajset delavcev zaposlenih, gleda zelo pisano, če sezida kapitalist tovarno, v kateri izdeluje pettisoč delavcev enako blago. Kajti to bo huda konkurenca.

Tak majhen podjetnik bi najrajši odpravil velekapitalista. On zahteva zakone proti velikim tovarnam, proti kompanijam in trustom. Delavec pa skuša sugerirati, da imata v tem boju enakane interese, ker je kapitalist obema skupen sovražnik.

Ali kaj naj izvaja delavec iz te "skupnosti interesa?"

Za malega izkoriščevalca naj dela ceneje kakor za velikega?

Zakaj? Ker bo veliki drugače pohrustal malega...

Ali je to res skupnost interesov? Kakšno korist imajo delavci od tega, če se ohranijo male pijavke?

Prav nobene ne, škode pa dosti. Zakaj čim manjši je podjetnik, tembolj je prisiljen, da izkorišča. Rockefeller bi brez skrbi lahko plačeval veliko boljše mezde, nego jih plačuje; lahko bi skrajšal delovni čas v vseh svojih podjetjih; lahko bi dal vsakemu delavcu nekoliko tednov plačanega dopusta na leto. Njegov profit bi se sicer nekoliko zmanjšal, toda nevarnosti ne bi bilo zanj nobene.

Velekapitalista goni nenasitnost, da izkorišča; mali podjetnik pa je prisiljen, ker ga goni skrb za njegov obstanek.

Velekapitalistu prinaša že množina tako velik profit, da mu deluje takorekoč denar skozi okno, tudi če zelo omeji izkoriščanje. Mali podjetnik mora do skraj-

nosti izkoriščati, kajti on mora iz malega števila delavcev izprečati toliko, da more poizkusiti konkurenco z velikim kapitalistom.

Kar more živeti samo od najkručejšega izkoriščanja, to ne sme od izkoriščanih zahtevati podpore in požrtvovalnosti.

Sicer je pa sploh ni požrtvovalnosti, ki bi mogla rešiti poginuo namenjena mala podjetja, kajti stotak ne bo mogel trajno konkurirati z milijonom, pa naj se obrača, kakor se hoče. Požrtvovalnost delavcev za male izkoriščevalce bi bila blaznost.

Bila bi pa blaznost tudi tedaj, če bi mogel delavec s svojim stradanjem pomagati, da bi se srednji stanovi ohranili, zakaj s tem bi le raztegnili svoje stradanje v večnost.

Mali podjetniki so nazadnjaki. Oni sanjajo o preteklih časih, ko je bil mali mojster velik gospod, in žele, da bi se vrnil tisti časi. Kapitaliste bi odpravili, če bi mogli, zato da bi napravili neko-

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa. Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 50, West Newton, Pa. Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa. Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa. Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa. FRAN TOMAZIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73. NIKOLAJ POVSE, 3. nadz., 1 Craib St., Nunnery Hill N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORSEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas. JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, 6121 St. Clair ave., Cleveland, O. ALJOSIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4. box 86.

VERHOVNI ZDRAVNIK.

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR.

Spendal Ivan, Conemaugh, Pa., box 781. Gačnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa. Gabrenaja Jakob, box 422, Conemaugh, Pa. Bove Frank, R. F. D. 5, box 111, Johnstown, Pa. Suhodolnik Ivan, box 273, South Fork, Pa. Zoler Alojzij, box 514, Conemaugh, Pa.

PRIPRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUŽEVANJE SLOVENSkih PODPOBNIH NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, box 57, Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z. Zaveznik: Josip Zorko, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J. Martin Konda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z. Kras Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J. Štefančič Martin, box 78, Franklin, Kans., član dr. sv. Barbare. Frank J. Aleš, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D. Geršek Ivan, box 211, West Mineral, Kans., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill. Omenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravi, edino potom Poštnehi; Expressnih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

SEJA GL. IN POM. ODBORA S. D. P. ZVEZE.

Predsednik Paulovčič otvori sejo točno ob 8:15 zvečer. Navzoči: Paulovčič, Zorko, Bavdek, Prostor, Vidrih, Sitter, pom. odb.: Spendal, Gabrenja, Bevc, Suhadolnik in Zalar.

Prečita se zapisnik zadnje odborove seje, ter se sprejme.

Zadeva sobr. Jos. Hočevar čl. dr. št. 54. Za omenjenega soprota so resni dokazi, da je kršil pravila glede bolnišnice podpore od 22. do 27. feb. 1915. Sklene se še počakati nadaljnjih informacij.

Zadeva sobr. Anton Fine, čl. dr. št. 1. Omenjeni si je v neki borbi z mestnim čuvajem roko zlomil. Ker so pa v stvari dokazi že dovolj jasni, da je nesrečnež malo kriv svoje nesreče, se sklene da se mu podpora nakazuje samo po 50c mesto \$1.00 dnevno.

Zadeva Andrej Peček in Jos. Tomažič, čl. dr. št. 2. Sklenjeno po pravilih. Razmotrivanje glede združenja.

Br. Wm. Sitter, predsednik pripravljalnega odbora za združenje, poroča vsem navzočim natančno o rezultatu seje priprav. odbora, katera se je vršila 16. in 17. julija v Chicagu, Ill. Navaja več raznih stvari, kar se tiče združenja ozir. izredne konvencije, ter vprašanja, ali naj bi se vršila ali ne.

Kot je prvič razvidno iz zapisnika seje priprav. odbora za združenje podpornih organizacij, se vrši redna konven-

Iz urada gl. blag. S. D. P. Z. NAZNANILO!

Ker prejemam večkrat opominje od uradnikov krajevnih društev, kakor tudi od posameznih članov, nanašajoče se na točnejšje poslovanje v uradu gl. blagajnika, naj služi sledeče obvestilo vsem prizadetim, katero prosim, da tudi vpoštevati blagovolijo.

V pravilih S. D. P. Z. se nahajata na strani 10., točki 6 in 7, v katerih je določeno označeno, da glavni tajnik izdeluje in nakazuje bolniško in smrtno podporo, kakor tudi prejema vse denarne doneske, katere meni potem odposlje.

Kadar sprejemem jaz od njega doposlano vsoto, odpošljem takoj tudi potrdilo o prejemu na dostojno mesto. Ravnotako je tudi z bolniško ali smrtno podporo; takoj po prejemu čekov jih vknjžim, podpišem in odpošljem.

Zatorej naj blagovolijo uradniki kraj. društev in člani vzeti to obvestilo v poštev in v slučaju kakega zadržka naj se informirajo v uradu gl. tajnika S. D. P. Z. Toliko v priznanju pojasnilo članstvu S. D. P. Z.

Z bratskim pozdravom Jos. Žek, gl. tajnik S. D. P. Z.

cija S. N. P. Jednote okrog 25. sept. letošnjega leta. Ker pa gl. in pom. odbor S. D. P. Z. izprevidi, da se mora na vsak način, dasi je že jako malo časa, začeti delo za združenje ozir. za splošno konvencijo, se sklene:

G. in pomožni odbor S. D. P. Zveze skleneta, da se da na splošno glasovanje vprašanje za izredno ozir. splošno konvencijo, to pa seveda pod pogojem, da se tudi večina članstva drugih organizacij izreče za izredno ozir. splošno konvencijo.

Sobrat Josip Zorko opominja gl. tajnika zaradi prepočasnega poslovanja v gl. uradu Zveze, to pa največ kar se tiče računov, ker se do danes niso poslani javnosti članstva.

Brat tajnik odgovarja, da bodo račun v kratkem času sestavljeni, ter odposlani v glasilo Zveze. Pritožuje se, da je dela vse čas vsekar preveč, torej je pri Zvezi delo nekoliko zaostalo. Na zadnji seji 27. maja 1915 je gl. in pom. odbor pripoznal tajniku za nekaj časa pomočnika, da se vse zaostalo delo izvrši. Pri tem se pa gl. tajnik zahvali ozir. izrazi, da za tisto plačo, kot je odmerjena od Zveze za pomočnika v gl. uradu, ga pod nobenimi pogoji dobiti ne more. Sklenjeno, da mora na vsak način pomočnika preskrbeti, vsaj za zaostalo delo pri Zvezi, da gre delo prej ko mogoče naprej.

Seja zaključena ob 12:30 po polnoči. JOHN PROSTOR, zapisnikar.

DENIS O NEMŠKIH SOCIALISTIH.

Pariška "Humanité" je v svoji številki z dne 29. aprila objavila članek iz peresa sodruga Jean Longueta, ki se bavi z neki izjavo sodruga Ernesta Denisa, profesorja na Sorbonni, (t. j. na pariškem vseučilišču.) Lepi članek pravi:

Ko se objavlja v časopisju toliko nezmišlja o postopanju nemških socialistov brez omejitve in brez razlike izmed onih, ki kakor Liebknecht in Bernstein hrabro branijo načela in onih, ki so ta načela izdali, je izredno tolažljivo, že čita človek izvestni in lepi odstavek, ki ga posveča temu vprašanju Ernst Denis, profesor na Sorbonni, v svoji izvrstni knjigi "Vojna".

Govorec o odgovornosti onih, ki so "to vojno premišljeno in namenoma povzročili", omenja postopanje socialistov in pravi:

"Dogodke, ki so se vršili pred državnozbornsko izjavo dne 4. avgusta in ki so določali sklepe posameznih strank, poznamo prav malo. Kar nas je doseglo maloštevilnih indirektnih in pomanjkljivih poročil, pa dovoljuje sklep, da se je skrajna levica le po resnem obotavljanju in po bolestnem boju vstala odločila glasovati za vojne kredite.

Sodoma bi se bila rešila, če bi bil v mestu le en pravičen; Nemčija je našla tega pravičnega — četudi nekoliko zakasnelo — v Liebknechtu, ki je odklonil, da bi še nadalje tako strašno izpostavljala visoko čislano ime. "Vorwaerts" je krepko odklonil obtožbe, ki so se dvigale proti našim vojakom, in kolikor so mu okoliščine dovolile, je grajal brutalnost pruskega generalnega štaba. Za to je bilo treba skoro heroizma.

V gotovih mračnih urah pograbi poplava obdajajoče jih blaznosti tudi najboljše duhove, in pravičnost zahteva, da žalostni, toda z največjim spoštovanjem pozdravimo hrabrost in duševno napetost, ki jo izkazujejo neustrašena srca, ko vsaj poizkušajo plavati proti struji in si v splošni svetovni mrzlici ohraniti vsaj hladnokrvnost.

Kakor sužnji, ki so nekdanj v katabombah cesarskega Rima odprli knjigo, iz katere je imel nastati nov svet, tako morda pripravljalo sedaj v delavenih, v katerih objokujejo nekateri točas brezmočni in vodstva oropani delavci svoje sanje o svetovnem pobratimstvu, to vstajenje Nemčije, ki bo umita od sramotnih peg — krvi, nesnage in zlata.

Čast njim, ki drže sredi zasmevanja tope mase prapor bodočnosti z krepko roko! Usmiljenje z onimi, ki so bili varani in so v dobri veri mislili, da se bojujejo zoper carizem! Nado in zaupanje v one, ki iščejo v temi in se zavedejo, da ne bo zastava Hohenzollernov nikdar prapor Internacionale! ...

Pisatelj tega krasnega odstavka, ki ga priporočamo vsem svojim sodrugom, da ga čitajo in zopet čitajo, je velikosrčen in plemenit učenjak, ki je napisal knjigo, polno plantične patriotizma, v kateri je zgodovina nemškega socializma naslikana z mojstrsko roko. Okrutno, v svojih najboljših čuvstvih zadet oče je, kajti njegov sin, mlad, hraber, izvrsten sodrug, je dne 25. avgusta padel v Loreni, v bitki pri Courbesseaux, ko je kot rezervni častnik vodil svojo stotnijo na naskok plemenito mišljenje in širokost obzorja, ki ga odlikuje, je vzvišeno nad vsako hvalo.

VOJNA IN UMRLJIVOST.

Nemški statistiki so izračunali, da je za časa rusko-japonske vojne v enem letu za 3/4 več ljudi umrlo, kakor v normalnih časih, v sedanji vojni pa da se je umrljivost za 18% povečala. Za Francoze so ti statistiki izračunali, da se je s to vojno pomnožila umrljivost za 60 do 70% (?) in da se bo vsled vojne število Francozov absolutno zmanjšalo, ker ni toliko porodov, kakor pade ljudi. Za Nemce, pravijo ti statistiki, da jih bo po vojni več, češ, porodi bodo nadomestili padle. V mirnih časih umrje v Evropi povprečno računano vsako leto 10 milijonov ljudi. Na Nemškem jih vsled nezgod umrje na leto povprek 10 tisoč, samomorov je povprek 14 tisoč, umorov pa povprek 1000. Izmed odraslih industrialnih delavcev ponesreči do smrti skoro vsak deseti; rudniških delavcev ponesreči povprečno v rudnikih en dan toliko, kakor jih od enakega števila vojakov pade en dan v vojni. Nizko cenje-roč v mirnih časih 150.000 ljudi nasilno smrt. Kuga umori v Indiji na leto 700 tisoč ljudi.

BOG DAJ DOLGO VOJNO!

Tak mora biti vsakdanji vzdih onih kapitalistov onstran in tostran oceana, ki zalagajo vojskujoče se države z orožjem in strelivom in z ostalimi vojnimi potrebščinami.

Bog daj dolgo vojno! Kajti dolga vojna je velik profit. Wall Street Journal se kar topi od blaženosti. Po poročilih tega lista pričakuje Westinghouse Electric Co., ki je lani zapadla v bankrot, da bo letos lahko plačala 33 odstotkov dividend. Ta kompanija ima poseben kontrakt za dodojanje pušk z Rusijo, ki ji zagotavlja več kakor osem milijonov dolarjev profita, tudi če bi jo izdeluje orožje, takoj po vojni demolitirati. Denar za zgradbo, ki so veljale čez 3 milijone dolar-

jev, je dala Rusija kot predujem in kadar bo vojna končana, ostanjejo naprave last družbe.

Vse municijske kontrakte, ki so jih ameriške družbe doslej sklenile zavezniški, cenijo na tisoč dvesto milijonov dolarjev. In cene vseh naročil so take, da zagotavljajo naravnost bajneslovne profite.

Razum direktnega dobička, ki ga imajo podjetja od fabrikanije, se grmadijo ogromna bogastva na delniškem trgu. Akcije vseh družb, ki so zaposlene v vojnem biznisu, so mogoče poskočile, in tisti, ki so najprej kaj izvohali o naročilih, so izpremenili to znanje v bogat denar.

Bog daj dolgo vojno! ...

Kaj naj pravi delavstvo, to je seveda drugo vprašanje. Posamezna bogastva rastejo pred našimi očmi kakor hribi. In kadar bo tako novo premoženje nabrano in se bo tu pa tam odprla nova palača novega milijonarja, ne bo občuodvanja ne konca ne kraja. Malokdo pa bo pomislil, da tudi v tem ni nobenih čudežev. Tudi ta bogastva imajo enak vir, kakor vsa druga: V delu! In delavstvo ostane pri teh profitech na cedilu, kakor pri vseh drugih in bo služilo izkoriščanju kakor doslej. Tako dolgo mu bo služilo v miru in v vojni, dokler ne bo spoznalo, da je vsa njegova moč v organizaciji in vsa njegova naloga v boju zoper kapitalizem.

DOBRE DUŠE!

Pennsylvanski fabrikanti so dobre duše. Ondotna legislatura je sprejela zakon, ki predpisuje, da mora imeti vsak za šolo dorasli otrok najmanj osem ur šolskega pouka na teden. Ta zakon ima posledico, da se ne morejo otroci več tako izkoriščati kakor doslej. Mesečna objava pennsylvanske Manufacturers Association izkazuje, da se zniža vsled tega zakona otroško delo za 81 odstotkov. Izkazni oddelka za delo in industrijo v Harrisburg kažejo, da je v Penni 33,350 nedoraslih zaposlenih; od teh jih mora z novim letom 27,000 zapustiti svoja mesta. Vštevilni prodajalci in pisarne bo število po bulletinu znašalo 50000, naraslo bo pa na 75000 zaradi zakona o cestni trgovini. Fabrikanti, ki so se upirali zakonu, vzdihujejo sedaj, češ potrebne in marljive familije po vsej državi bodo izgubile 11 milijonov dolarjev na leto.

Ta tovarnarska mehkosrčnost nas nič ne gane. Na misel nam prihaja namreč vprašanje, koliko več kakor 11 milijonov bodo morali plačati fabrikanti, ako bodo morali namesto izkoriščanih otrok nastavitvi odrasle delavce. Zdi se nam, da se smilijo fabrikantom bolj — fabrikanti, kakor pa potrebne familije.

OBČINSKA CESTNA ŽELEZNICA.

Iz Detroita poročajo: Po dvajsetletnem boju za municipalizacijo cestne železnice je naposled mesto Detroit zmazgalo in bo v kratkem največja občina Zedinjenih držav, ki bo imela cestno železnico v svoji lasti. Boj je bil končan s pogodbo med mestno komisijo cestnih železnic in Detroit United Railway, po kateri nakupi mestna občina v jeseni sistem tramvajev za ceno, ki jo določa distriktno sodišče. Za nakup in za izdajo bonrov v ta namen mora dati še prebivalstvo pri septembrski volitvi svoje dovoljenje. Že nekaj let je imelo mesto en sistem za tri cente in od leta 1913 tudi tikete po 25 centov za 7 voženj.

V Detroitu je to mogoče; zakaj ne bi bilo mogoče drugod? S cestnimi železnicami je to mogoče, zakaj ne bi bilo mogoče z drugimi prometnimi napravami? Zakaj ne bi bilo mogoče po vsem svetu in z vsemi industrijami? Vsako tako prevzetje v javno last je nov argument za socializem.

ŽELEZNICE HOČEJO VEČ DENARJA.

Iz Washingtona, D. C., poročajo: Sedem železnic novoangleških vladi zahtevajo za 10,880,865 dolarjev, češ da so imele zadnjih šest

let toliko izgube zaradi poštnelega prometa po sedanjem sistemu. Pravijo, da je sedanji način odškodnine krivičen in "konfiskatoričen", torej neustaven, n se mora zaradi tega zrušiti.

Tudi mi mislimo, da je sedanji sistem krivičen. Narod plačuje namreč železnicam veliko preveč, in najpravičnejše bi se to uredilo, če bi prevzele Zedinjene države same vse železnice.

ZAGONETNO PISMO.

Človeška natura je neverjetno močna. V vseh mogočih položajih si ohrani lastnosti, o katerih skoraj ne bi bilo verjeti, da ne izginejo kakor kafra. Sedanja vojna daje dosti takih primerov. S Poljskega so n. pr. poročili, da so kmetje obdelavali zemljo, ko so šrapneli komaj kakšno miljo od njih eksplodirali.

Zanimiv dokument, dete nenavadnega humorja, je tudi pismo, ki so ga našli pri nekem vojnem ujetniku v Nemčiji in ki je spravilo ondotne oblasti v nemajhno zadrego. Kajti dolgo, dolgo je bilo razum par stavkov popolnoma nerazumljivo; in prav to je budilo sum kajzerjevih oficirjev in uradnikov. Kajti kdove kakšne važne vesti se skrivajo v njem, s kakšno špijonažo je v zvezi, ali pa kakšne sovražnikove tajnosti bi se mogle iz njega izvedeti?

Kuriozno pismo se glasi:

— O tyranne ton theon kai ton anthron, Eros, forlad mig hvis sig synger her diri Priis — tako dobro kao shto moga u trideset i dva jesika — Ma posso celebrar cosa piu dolce e divina — tvan the delicious spring of Love? — Apa dulce! Ci ne bej nu mai se dufortiga atj jag drikker — de aquella fuente amenuedo, y siempre con gozo? — Nebe obdarovalo nas vsetkym — et semper mihi pergatum est si pulehram puellam video — welcher ich dann zufluestern kann: — Mmaoki huan hatun huailjuy, sumak taski. — Prawdziwie bez zartu mowie. — watakkusiha koninomimassa anatawo. — du ert min augna-steinm og minn kaer-leiki! — Pěkná dívko, buď milosrdna — iskasch li da do-desch s mene? — Sato ekin! Nahusu? — El eis to angkaliasma mou! — Entao que prazer, se ella abraçando coehicha. — Mniesdjess otschen nravstja; — nuri ainim, dschiger koesehem, habibim sen sin! — Zy eisa ho zoe mou, se agapo! — Alors nos levres se rencontrent — un doux baiser... — Ta, kuda sam se zabunio? Ja buncam!... — Nis in beguzared! e Da er det bedre jeg lader jenterne og lader mig noeje med hvad jeg skrev, thi — ab tot aixo no ha perdo pe me—Daroom sluit iek tot genoeen des lezers. — Allah el hamd!

Naposled je pomagal iz zadreg srbski tolmač iz Avstrije, Spiridion Gopčević. Pismo je namreč sestavljeno v 37 jezikih, in Gopčević jih zna 32. V slovenskem prevodu se pismo glasi: (Starogrško): O tiran bogov in ljudi, Amor, (dansko): odpusti, da pojem zdaj v tvojo slavo, (srbsko): tako dobro, kakor morem peti v dvaintridesetih jezikih, (laško): Ali morem kaj slajšega in bolj nebeškega opevati, (angleško): nego vzvišene vire ljubezni? (romunsko): Voda sladka! Kdor tebe pije, ne umre! (švedsko): Zakaj naj zamolčim, da pijem (špansko): iz teh virov z vedno slastjo? (slovaško): Obdari nas nebo z vsem mogočim, (latinsko): in vedno mi je prijetno, če vidim krasno deklico, (nemško): kateri morem potem šepetati, (kesmaško): Z veliko nežnostjo te ljubim, krasna deklica! (albansko): Tukaj je tako krasno biti, ostanimo! (polsko): Resnično in brez šale, (japonsko): ljubim te! (novoislandsko): Zvezda si mojih oči in ljubezen moja! (češko): Deklica krasno, bodi milosrdna, (bolgarsko): in reci, ali hočeš iti z menoj, (baskiško): Sledi mi! Ali hočeš? (grško): Pridi, da te objamem! (portugalsko): Kakšno veselje, ko me objema in šepeta, (rusko): Ti si moje življenje in jaz te ljubim! (francosko): In potem se srečajo naše ustnice in — poljubi... (hrvaško): kam sem zabodil? Blaznim! (perzijsko): To tudi preide! (norveško): Tu je lepše. Pustim deklico in se

zadovoljim s tem, kar plemenito (katalonsko): In pri tem vam ni za me odpuščanja, (holandsko): Da umirim čitatelja, končam, (arabsko): Naj plača gospod Bog! V času svetovne katastrofe more človek še baviti s takimi lingvistično igrarijo. To je prava zaprav čudovito!

POŠTNA CENZURA NA KRANJSKEM.

Ok 25. junija 1915 dalje so poštne pošiljke, ki pridejo v Kranjskem k oddaji ali predložitvi cenzuri. To se je delo z naslednjimi ukazili obče na pošto: 1. Pisma in denarna pisma se morajo odprta oddajati na pošto. 2. Na vsakem pismu ali denarnem pismu, kakor tudi na vsaki poštni dopisnici morajo biti različno zaznamovani ime in priimek ter natančna adresa stanovalca dotičnega odpošiljatelja, pomanjkljivo opremljena pisma ne razpošiljajo. 3. Strogo je prepovedano komu pisati o vojni, predmetih, če so tudi navidezno nedolžne vsebine, kakor: o dobri du in odhodu častnikov, o izvršeni nastanitvi vojakov itd. Različne širjevalce takih novic prejeti strogo kaznovanje tudi takrat, kadar te novice nimajo nobenega dobrega namena. 4. Oboji se morajo odprto oddajati, tako da je le moč, da se v njih ne najde ničesar, oziroma cenzurni uradniki more takoj o vsebini prepričati. Te oboje zapro stranke v njegovih navzočnosti. Ovojem in denarnim pismom se nikakor ne smejo priložiti pisma naznana. 5. Oboji rezi poštne spremnice in lističe njih nakaznic ne smejo obsegati nobenih pismenih naznanil, ki so interesu hitre odpošiljatelj in njegovih pošiljatev, kakor tudi zategadelj, da se stranke obvarujejo škode in kaznovanja, se najprej priporoča izpolnjevanje predpisanih pismenih prepisov.

MALO POROK.

V državi Wisconsin pada število porok. Letu 1913 je bilo število njenih 21,052 zakonov, leta 1914 pa se je poročilo le 17,245 parov, t. j. za 20 odstotkov manj. Dr. Harper misli, da so tega neobičajno krive nove ostre določbe o zakonih, nekoliko pa slabi časi.

OBSDOBA ODERUHOV.

Na Dunaju je bila obravnava proti tvrdki Edvarda Saehs & Co. čije lastniki sta neki Mihael Lichtentstern in J. Zeiger. Ta tvrdnja kupuje za mastjo in je na Dunaju, v Ljubnu, v Gradcu, v Celovcu in drugih krajih prodajala mast dražje, kakor je znašala tja na ceno. Od decembra do junija je vedno prodajala kilogram masti za 2 do 55 vinarjev, najvišji dunajsko tržno ceno. Sodišče je obsodilo Lichtentsterna in Zeigerja vsakega na 14 dni zapora in je proglasilo za zapadlost vso mast, kar je oblast pri tej tvrdki zaplenila. Te zaplenjene masti je 25.000 kilogramov in je vredna 150.000 K. Če se dasti obsojena dražileca zapreti, ju bi njihju početje veljalo le 150.000 K, če pa ne bosta marala iti v pričo, bo to draženje masti veljalo skupaj 234.000 kron. 234.000 kron — to naposled res niso majne solze.

Kardinal Gibbons je na vsaki način zanimiv gospod. Rad daje izjave od sebe; kajti on ve, da je katoliška cerkev že davno položila v ropotarnico zastarali nauki, da ni njeno kraljestvo od tega sveta. Tudi Gibbons rad govori o zelo posvetnih rečeh. Pred kratkim — na svoj rojstni dan — je izjavil, da morajo Zedinjene države v interesu mehiškega ljubeštva intervenirati v Mehiki. Le meč more tja primesti mir in svobodo. — Hm! Mir in svoboda! Kardinal Gibbons si je menda poltistem mislil, da bi ameriški mehiško pomagal materijalnemu interesom katoliške cerkve v Mehiki. Na glas se to seveda ne pove.

Ker gre v Avstriji vse po vseh rih Nemčije, bi radi vpljali tudi železne križe za odlikovanje hrabrih vojakov. Ker pa nimajo nič preveč železa, so sklenili, da naj se Avstriji za enkrat zadovolje s tistimi križi, ki jim jih je pribavila vlada s svojo modro politikom.

GUVERNER JE GINJEN.

Georgiji je prejšnji guverner odstopil, ker ni dal obesiti ... Njegov naslednik je Harris, in kakor je videti, i-

trebne, kadar ne najde zločin več pogojenih tal. Ali guverner Harris najbrže ne pojde med socialiste.

BAYONNE.

Municipijska industrija v Ameriki ima sedaj najboljše čase. V nobeni stroki ni pravega dela.

Razširjale so se govornice, da hodijo nemški agenti po deželi in uprizarjajo štrajke v oboroževalni industriji.

nosti. Vlada hoče zopet posredovati pri Carranzi in Zapati, ki kontrolirata okraj, v katerem leži Mexico City, ter zahtevati, da se omogoči dovoz živil v mesto.

NOVE IZNAJDBE.

Državni tajnik za notranje stvari je izjavil na seji v Washingtonu, da so naredili v državnih kemičnih delavnicah dve važni iznajdbi.

VESELA JETNIŠNICA.

Iz Utica, N. Y., poročajo: Med ljudmi so se začele razširjati govornice, da uganjajo jetniki v O-neida zaporu prave orgije.

Državni pravdnik je pozval priče: Lastnika dotičnega hotela, njegovo ženo in neko mlado stenografistko.

OBEŠENI ATENTATORJI.

Dne 25. julija so obesili v Sofiji atentatorje, ki so položili 14. februarja v častniškem kazinu bombo.

GOLJUFJE POVSOD.

"Grazer Volksblatt" poroča iz poštinih krogov: Na mnoge slovenske kmete prihajajo dopisnice od njihovih v Rusiji ujetih sinov, ki sporočajo staršem, da naj pošljejo denar na to in ono adresu.

MOSKEVSKI POGROMI.

Stockholmski "Socialdemokrat" poroča: Pogromi v Moskvi so bili resnejši kakor se je poročalo, in so bili podobni nemirom v revolucijskem letu v Rusiji.

PAPEŽEVI BLAGOSLOVI.

Iz Rima se poroča: Na vprašanje kardinala van Rossuma je državni tajnik kardinal Gaspari odgovoril, da je sv. Oče vsem katoliškim duhovnikom, ki delujejo v dušnem pastirstvu ali v lazaretih ali pa nosijo orožje, podelil privileg, da smejo umirajočim vojakom podeljevati papežev blagoslov s popolnim odpustkom, in sicer v kolikor mogoče skrajšanem obredu, v obliki ki je ni treba pri vsakem vojaku ponavljati.

Stranka

VABILO NA SHOD.

Pittsburg, Pa. V nedeljo, 8. avgusta t. l. ob 2. popoldne bo javen ljudski shod v Lyceum Theatre v Pittsburg, Pa.

Shod je sklican, da označi socialistična stranka svoje stališče o rečeh, o katerih vodijo nasprotniki neodkritosrečno agitacijo, o Jugoslaviji, o Ligi, o svobodi in neodvisnosti, sploh o vseh tistih rečeh, s katerimi love kaline.

Shod pojasni vprašanje: So li jugoslovanski socialisti res nasprotniki jugoslovanske svobode? So li nacionalistični kričarji res rešitelji jugoslovanskega ljudstva.

Na shodu poroča sodrug Etbin Kristan iz Chicaga. Vse jugoslovansko delavstvo in ljudstvo sploh je vabljeno, da se udeleži shoda, kjer je zajamčena svoboda govora.

Odbor.

VABILO.

West Mineral, Kans.

Socialistični klub št. 31 v Mineral, Kans. uljudno vabi vse socialistične klube v Cherokee County, da se udeležijo naše redne seje dne 8. avgusta ob 2. popoldan.

Torej na svidenje vsi sodrugi v Cherokee County! S socialist. pozdravom Frank Spesser, tajnik.

KONTEST.

Kontestantje stoje s prvim avgustom sledeče: Anton Oblak, Pueblo, Colo. 25 glasov. Frank Podboj, South Fork, Pa. 17 glasov. M. V. Smolnik, Mulberry, Kans. 5 glasov. Louis Stegovec, Cleveland, O. 1 glas. Glavno besedo pri kontestu ima toraj sedaj sodrug Anton Oblak!

POZOR.

Opozarjamo vse zastopnike in somišljenike, kateri nabirajo oglase za naš "Ameriški družinski koledar", da naj jih pošljejo najkasneje do 20. avgusta, da potem lahko upravnik Koledarja vse stvari pravočasno uredi.

Upravništvo Koledarja.

LISTU V PODPORO.

Jugoslav. soc. klub št. 1 Chicago, Ill. Dobiček od piknika v Riverview Parku od leta 1914—\$10.75. Dobiček od letošnjega leta 1915 v ravnostem parku \$10.76. Skupaj \$21.51. — Frank Koshar 25c, Frank Jusippini 25c., Leo Hudomal 25c, Joe Medved 25c, Frank Skvarš 10c, Math Ključevšek 10c, John Breznikar 25c, Anton Strukelj 25c, Vincene Pesjak 25c. Vsi v Adamson, Okla.—Vesela družba v Brown-dale, Pa. \$1.25. — Jugoslav. soc. klub št. 93, Forest City, Pa. \$1.25. — Frank Jančar, Herminie, št. 2 Pa. 25c. — Jugoslav. soc. klub št. 114 v Detroit, Mich. \$2.55. — Jugoslav. soc. klub št. 69 Herminie, Pa. \$3.00. — Skupaj \$31.76 Zadnji izkaz \$431.09. Vsega do danes \$462.85.

ZASTOPNIKOM.

Ako kdo izmed naših zastopnikov rabi za agitacijo prvi in drugi zvezek "Socialistične knjižnice" ali pa: "Zadružna prodajalna ali konzum," naj nam takoj odpíše koliko jih hoče, nakar jih zastopnikom in kontestantom pošljemo zahtevano število popolnoma brezplačno. Zastopniki naj potem te knjižice zopet razdele brezplačno med nove, kakor tudi med tiste stare naročnike, kateri nam ročno obnove. Zastopniki si smejo poleg tega vseeno vzeti običajno provizijo. Pišite nam, koliko in katere teh knjižic hočete. Upravništvo.

VABILO NA VELIKI

PIKNIK

katerega priredi

Slovensko Social. Pevsko Društvo "Naprej"

dne 15 (petnajstega) avgusta v Livingston, Ill.

Piknik se pričeh ob 1 uri popol. v livingstonskem vrtu.

Tem potom vabimo vsa sosedna društva, posebno iz Staunton, Penna., Witt in Nokomis, da nas v mnogobrojnem številu posetijo. Na programu je vsestransko zanimiva zabava. Pele se bodo lepe slovenske pesni in poleg tega sodeluje tudi nemško pevsko društvo "Vorwärts". Sodrugi in sobrate opozarjamo, naj ne zamude te lepe zabave. Točilo se bode sveže pivo in dobil se bode dober prigrizek. Za najboljšo postrežbo in red bode skrbel. Veselični odbor.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! — "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure:

- Maksim Gorki: Mati, mehka vezba... \$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz čičaških klavnic... .75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda... .50
Država prihodnosti... .20
Proletariat... .10
Etbin Kristan: Nevarni socializem... .10
Komunistični manifest... .20
Kdo uničuje proizvajanje v malem... .10
Socializem... .10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"... .10
Kapitalistični razred... .10
Vojna in socialna demokracija... .15
Prof. Wurmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost... .25
V dobi klerikalizma... .20
O konsumnih društvih... .10
Moderni politični razvoj—Moderni gospodarski razvoj—Cilji socializma... .10
Zadružna prodajalna ali konzum... .05
Štiri črtice. (Poljudne zbirke "Več luči!" 5. snopič)... .10
Kako je lep vojaški stan. (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopič)... .10
Katoliška cerkev in socializem... .10
Spoved papeža Aleksandra... .10
Francka in drugo... .25
Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E Ohio St., Chicago, Ill.

Moderno urejena gostilna VILLAGE INN s prostranim vrtom za izlete MARTIN POTOČAR, Ogden Ave., blizo cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska št. 224 m.

"Ako si nameravate naročiti grafofon, ali importirane slovenske grafofonske plošče, obrnite se name. Imam v zalogi tudi ure, verižice, prstane in sploh vsakovrstne zlatino in srebrnino. A. J. Terbovec, P. O. Frontenac, Kans.

Dr. Richter's Pain Expeller za revmatične bolečine, za bolečine otrpelosti sklepolosti in mišic. Pravi se dobi le v zavitku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavitku naše tržne znamke s Sidro. 25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si naravnost od F. Ad. Richter & Co. 74-80 Washington Street, New York, N. Y.

ANTON MIADIČ moderna gostilna. Toči pilsensko pivo in vins. Kegljišče. Tel. Canal 413. 2348 Blue Island Ave. Chicago, Ill.

CARL STROVER Attorney at Law Zastopa na vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. Št. sobe 1009 133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranoecnik. Zdravniška praksa brezplačno—plačati je le zdravilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popl.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeti belniki naj pišejo slovensko.

J. A. FISCHER Buffet ima na raspolago vsakovrstno pivo, vino, smodke, i. t. d. Izvrstni prostor za okrepčilo. 3700 W. 26th St., Chicago, Ill. Tel. Lawndale 1761

Socialistične slike in karte.

"Piramida kapitalizma", s slovenskim, hrvatskim in angleškim napisom. "Drevo vsega hudega" s slovenskim napisom. "Zadnji štrajk" s hrvatskim napisom. "Prohibition Dope" z angleškim napisom. Cene slikam: so 1 komad 15c; 1 tucat \$1; 100 komadov \$7.00. Cene kartam: 1 komad 2c! 1 tucat 15c, 100 komadov 70c. Poštino plačamo mi za vse kraje sveta. INTERNATIONAL PUB. CO 1311 E. 6th St., Cleveland, Ohio.

MODERNA KNIGOVEZNICA. Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba. BRATJE HOLAN, 1633 Blue Island Ave., (Adver.) Chicago, Ill.

Do mi opravi najbolje in najceneje? Konzularne, starokrajske sodnijske in vojaške zadeve. Javni notar Kaker, 207 Hauver St. Milwaukee, Wis.

TAKO SE PLAČUJE.

Zagrebske "Novosti" poročajo z Reke:

Te dni so se vršili na Sušaku pri Reki nabori 18- in 43- do 50letnih. Ob tej priliki so prišli iz Crkvice naborniki na Reko. Imeli so s seboj hrvatsko zastavo. Na korzu jih je pričakoval oddelek reških stražnikov, ki so, ko so dobili ojačenja, z golimi sabljami napadli nabornike ter jim odvzeli hrvatsko zastavo. Ljudstvo pa se je zavzelo za nabornike in je pred magistratom burno zahtevalo, da se nabornikom izroči hrvatska zastava. To se je tudi po enopolnem pogajanju zgodilo. Ko so naborniki zopet imeli svojo zastavo, so se, prepevajoč narodne pesmi, podali na Sušak. — Reški magistrat je baje bil izdal odredbo, s katero se prepoveduje v mestu nošenje hrvatskih zastav in trakov, petje narodnih hrvatskih pesmi in uporabljanje godb. Pripomniti se še mora, da je bil izdan manifest "cesarja in kralja" ob izbruhu vojne z Italijo samo v italijanskem in madjarskem jeziku, čeprav je, kakor znano, večina reškega prebivalstva hrvatska. Še le 29. maja je izšel ta manifest na Reki tudi v hrvatskem jeziku.

K temu pripominja zagrebska oficijozna "Hrvatska korespondenca": "O dogodku na Reki se je poročalo tudi banu baronu Skerlecu, ki se je živahno zanimal za ta dogodek. Konstatiralo se je, da se je ta obžalovanja vreden dogodek s hrvatsko zastavo res zgodil Banu pa se je obenem tudi poročalo, da so oblasti na Reki odredile potrebne poizvedbe in da se bodo izdale primerne nove odredbe.

"Obzor" poroča, da je reški magistrat izdal odredbo, da se morajo oni naborniki, ki se podajo v Sušak, zadržati na reških ulicah tiho, ne smejo niti v skupinah po glavnih reških ulicah, ne peti ali klicati ter morajo hoditi le po stranskih ulicah. Kdor se poda pristanišče, mora hoditi ob obali. Ali bo ostalo pri tej naredbi ali ne, se mora skoraj pokazati.

Gotovo nas ne navdušuje, da hodijo čimovojniki s svojo narodno zastavo, torej z znamenjem veselja na nabor. Tudi ima hrvatska zastava v tem slučaju prokleta malo pomena, kajti če se bodo dali 18letni fantje in 50letni možje klati za Avstrijo, ni rečeno, da bodo s tem kaj storili za Hrvatsko. Ali značilen je ta dogodek vendarle; nepretrga se poroča, kako hrabro se Hrvatje in Slovenci koljejo in kako se odlikujejo, naposled pa še po korzu ne smejo hoditi.

Ko se je lani pričela vojna, slovenski listi vsi navdušeni poročali, kako so na Reki čistili Hrvate. Narodna pravičnost je kar čez noč zvezetela. Mi smo bili neverujoči Tomaži. In če se daje ban Skerlec zdaj "informirati", se spominjamo hrvatskega pregovora: Trla baba lan, da joj prodje dan.

ZANIMIVA RAZSTAVA.

V muzeju v Le Havru na Francoskem se vidi sedaj majhna razstava iz Flandrije "pobeglih" u metnin. Tu je združenih kakih 200 slik flanderske šole. Mojstrskih slik med temi seveda ni, vendar se najde marsikaka interesantna in lepa slika, ker so vse po večini privatna last. Med njimi je na primer slika Morica pl. Nassaua o obleganju Nieuporta v letu 1600. Na sliki se vidi ves plan mesta, kakor tudi okoliški kraji, ki so označeni z imeni. Tu se bero

lahko imena, ki jih pozna sedaj skoraj vsakdo, tako na primer Ramskapelle in Lombartzyde. Razstava ima tudi mnogo religioznih slik flanderske šole, od katerih se že mnogim poznajo sedanjí vojni časi. Zelo zanimiva je zlasti neka mala privatna zbirka, ki so jo prenesli v Le Havre iz Yperna. Med drugimi vsebuje večje število obraznih mask, ki spominjajo na srednjeveško navado, da se zločinci niso samo sodnijsko kaznovali, marveč da so morali dati modelirati tudi oni del telesa, s katerim so zločin izvršili. To je najbrže tudi pri teh maskah, najbrže predstavljalo zločince, ki jih je sodišče spoznalo za krive.

ČEVLJI V VOJNEM ČASU.

Ker povzročata vojna draginjo v vseh panogah, se trudijo iznajdljivi ljudje, kako bi na kakršenkoli način pomagali sebi "in svojemu bližnjemu," ki nima polne mošnje. Tako čitamo sedaj sledeči recept za ohranjanje čevljev:

"Usnje se vedno bolj draži in s tem seveda tudi čevlji. Obutev je sedaj postala tako draga, da še nikdar tako, a dohodki so se zvišali le malokomu. Ob tej velikanski draginji odlašamo nabavo novih čevljev, dajemo stare popravljati, dokler gre, češ, da bomo nabavili nove čevlje takrat, ko bo usnje zopet cenejše. Poprav pa ne moremo odlašati. Če dobi podplat luknjo, moramo dati nabiti nov podplat. Imamo pa tudi prav ceno sredstvo, da z njim pospešujemo trepežnost podplatov. Prav umestno je, če ob sedanji draginji usnja omenimo to sredstvo, ki se vobče jako malo rabi. Najprej treba črni voščeni lošč, s katerim so navadno namazani novi podplati, odstraniti, toda ne opraskati, marveč s hojo ob suhem vremenu. Ko je to opravljeno, kupimo v trgovini z barvami nekoliko lanenega firneža. Četrť funta zadostuje za štiri do šest parov velikih čevljev. V posodico vlijemo eno do dve žlici firneža, ga pogrejemo, toda ne na odprtem ognju, ker je nevarno, marveč na vročem ognjišču. Razgreti firnež je lahko tekoč in takega namažemo s čopičem po podplatih. Vroče tekočino vsrka podplat sprva jako hitro. Mazati pa moramo podplate toliko časa, dokler ni podplat popolnoma napojen. Nikakor pa ne smemo gorenjega usnja mazati s firnežem, ker sicer postane usnje puho in se lomi, kar bi bilo v škodo. Če podplat ne vpija več firneža, je dovolj. Čevlje dajmo na zrak, najbolje na sonce, da se firnež popolnoma posuši. Čim dalje sušimo podplat, tem trši in terpežnejši bodo s firnežem napojeni podplati. Sušiti se pa morajo najmanj en teden, če hočemo imeti uspeh. Kdor ravna tako s podplati svojih čevljev, jih bo nosil trikrat toliko časa kakor sicer. Podraženje se s tem znatno omili. Vrhutega s firnežem prepojeni podplati ne prepuščajo vode ob deževnem vremenu, če ne uhaja voda odzgoraj v čevlje."

Ker se podplati tudi v mirnem času radi trgajo, ne bi bilo morda napačno poizkusiti, če to "firnežanje" res kaj zaleže. Trpežnejših podplatov se najbrže nihče ne bo branil.

KAKO VISOKO SE MORE LETATI?

Linnekogla, ki se je dvignil 6570 m, kar je bilo takrat rekord, je pozneje še prekorlačil Oehlerich, ki se je dvignil 8100 m. Še pred petimi leti so smatrali strokovnjaki kot nemogoče, da bise moglo doseči z letalom 1000 m. A sedaj so motorci napravili že več tisoč metrov, ne da bi se pri tem utrudili, in tudi letalci so se zavarovali proti mrazu in pomanjkanju kisika. Kar jih zamore sicer ustaviti, je pojav, ki ga označujejo turisti kot gorsko bolezen, nekaka oboletost vsled zračnega pritiska, ki se pojavlja seveda šele v višjih višinah. Kakor je konstatiral štabni zdravnik dr. Flemming, se pojavi ta bolezen šele v višini 5000 m. Letalcu začne precej močno biti srce, vrh tega dobi tudi glavobol in polastita se ga zaspanost in apatija. V hujših slučajih se mu prično mešati misli in pade tudi lahko v nezavest. Sivel in Croce-Spinelli sta umrla, ko sta se leta 1895. dvignila 7000 do 8000 m visoko, dočim se je njiju tretji tovariš Tissandier zamogel rešiti. Nevarnost je posebno velika radi tega, ker si slede ti pojavi čisto neopazeno. Gross, ki se je dvignil z Bersonom v zrakoplovu 8000 m visoko, poroča "o grozečih pojavih". V tej višini je zapisal v svoj dnevnik komaj čitljivo: "Mi smo strašno slabi, vendar pa še pri popolni zavesti; vdihavam kisik". Napadla ga je nekaka uspalna omotica. Süring, ki se je parkrat dvignil nad 9000 m visoko, enkrat celo 10.000 m, je poročal o popolnoma enakih pojavih. Še v višini 9100 m je zamogel mirno opazovati, premišljevali in pisati; za telesna dela nasprotno ni bil več sposoben. Süring meni, da se zamore v odprtem zrakoplovu dvigniti največ 12.500 m. Za letalce v letalih so stvari seveda precej drugačne; oni ne smejo izgubiti svojih telesnih sil, sicer je padeč neizogiben. V višinah 9000—10.000 m se pojavljajo, kljub preskrbi s kisikom, znaki omamljenja. Na vprašanje, kako visoko se zamore dvigniti človek, se odgovori torej lahko sledeče: višine med 7000 do 8000 m so za drzne letalce pristopne; mogoče se dobe tudi taki, ki dosežejo 8000—9000 m, toda preko 10.000 metrov je skoro nemogoče.

armadi, tako da so ga morali vkleniti. V preiskavi se je dognalo, da je bil "stotnik pl. Mutach" neki Emil Solberger von Winigen, pravilno pa Senn, ki je bil že večkrat kaznovan in tudi že interniran v Thorbergu. Ta dozdevni stotnik je goljufal celo vrsto ljudi ter zavzema cela zaveda vedno širše kroge.

Lawson v ječi, Harry Thaw na svobodi. To je najzgovornejša slika ameriške kapitalistične justice.

NAZNANILO.

Rojakom v Springfield, Ill. in okolici naznanjam, da sem preselil svojo gostilniško obrt (Saloon) iz 16331 E. Mason St., na 1701 Peoria Road. — Pri meni dobite vedno sveže "Schlitz" pivo, dobro žganje in unijske smodke. Se priporočam za obilen poset. Valentin Kerhlikar.

Na deželo.

Sedaj je čas, ko vsak hrepeni po deželi. Hrepeni po tem, da bi zopet srkal svež, čist zrak, da bi se zabaval in da bi jedel preprosto, dobro hrano. Želi si zamenjati mestni dirindaj z naravo. Mi svetujemo vsakemu, da vzame v taokih slučajih s seboj Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino z namenom, da si izčisti telo in si ga ohrani čistega. Sprememba podnebnja in hrane je velikokrat vzrok raznih neprilic prebavnega sistema in zabasanost je velikokrat najneprijetnejše zlo. To zdravilo izboljša tek, pospeši prebavo in pomnožuje moč. Ono pomaga izločevati zastale stvari in krče v želodcu, ki so posledice plinov. Cena \$1.00. — V lekarnah. Jos. Triner, izdelovatelj, 1333—1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Gotove bolečine se hitro odstranijo, če dobro nadrgnete boleče ude s Trinerjevim Linimentom. Isto je z nevalgijo, glavobolom in bolnim grlom. Cena 25 in 50c, po pošto 35c in 60.

LOUIS RABSEL moderno urejen salun NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, Wis. Telefon 1199

POZOR! SLOVENC! POZOR! SALOON s modernim kegljščem Bivši Martin Potokar place Sveže pivo v sodkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobijo prenočišče za nizko ceno. — Postrežba točna in izborna. — Vsem Slovincem in drugim Slovanom se tople priporočata JAZBEC & OMAHEN 1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D. Izkušen zdravnik. Urađuje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8—10 P. M. V sredo in nedeljo večer ne urađuje. Tel. Canal 476. 1801 So. Ashland ave. Tel. residence: Lawndale 8996.

ŠVICARSKA KOEPENIKI JADA.

Že več dni so opažali na cestah in v gostilnah Biela nekega švicarskega pehotnega stotnika, ki je imel očitno mnogo prostega časa. Častnik je imel lepo zunanost in zlasti ga je veselilo, če so mu vojaki in straže izkazali predpisano čast. Stotnik, ki je rad govoril tudi s civilisti, se je predstavil kot pl. Mutach. Imel je krasno stanovanje, govoril več jezikov ter trdil, da ima od vojaške oblasti posebno misijo. "Za švicarsko armado" je kupoval na raznih krajih sir, surovo masto, gnjati, meso itd. Komaj pa je naročeno blago došlo na njegov naslov, je pa pod raznimi pretvezami blago prodal privatnikom in prekupovalcem. Policija je postala šele pozorna, ko je dobila razna pisma, v katerih je bilo o stotniku kaj čudno pisano. Pričeli so ga nadzorovati ter ga končno kakor poroča "Bieler Tagblatt," v Bielu aretirali. Najprevo se je branil ter protestiral proti sramoti, ki se dela švicarski

Edini slovenski pogrebnik MARTIN BARETINČIČ 324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

James F. Stepina, predsednik. Christian R. Walleck, I. podpreds. Emanuel Beranek, II. podpreds. Adolf J. Krasa, blagajnik. AMERICAN STATE BANK 1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00 ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldne. Prejemamo hranilne vloge in dajemo . . . 3% obresti letno. Pošiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da pošteno izplača ali pa Vam vrne. Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico grebu in njenimi podružnicami. Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Anglijo in Francosko. Govorimo vse slovanske jezike.

Narodna Tiskarna 2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill. Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naše posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni.

POZOR SLOVENSKE GOSTILNICE! Tukaj se Vam nudi prilika, da si pripravite za vsak dan. Ako kupite od tvrdke A. HORWAT. To pa radi tega, kaj ne plačujemo dragih agentov ali "managerjev" opravljam sam vse posle. Moje tvrđka je prva in edina samostojna v Ameriki ki importira iz Kranjskega: brinjevec, tropinovec, vovko. Pomnite, da so v resnici samo one pijače, ki nosijo na steklenici napis: "IMPORTED". Tudi najljubim iz kranjskih zelišč Grenko Vino in Kranjski čec (Bitters), te vrste pijače so najbolj zdravilne. Pijače jih je bilo še kdaj na trgu. Prodajam samo za pošto. Pišite po cenik. A. HORWAT, 600 N. Chicago, St., JOLIA.

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka F. KERŽE CO., 2711 South Millard Avenue. CHICAGO, ILL. Cenike prejmete zastonj. Vse delo garantirano.

Splošna napaka. Na tisoče ameriškega ljudstva trpi zaradi teškočah v drobu in najnavadnejša med temi je konstipacija ali zapeka in njene komplikacije. Večina teh trpečih ljudi delajo enoisto napako, to je da se poslužuje kroglic in razne čistilne medicine, ne da bi se prej prepričali, dali so taka sredstva škodljiva ali ne. Vsako drastično čistilno sredstvo, katero povzročata telesno slabost in bolečine, je škodljivo. Ako trpite zaradi zapeki ali na kaki komplikaciji to teškočevzemite sredstvo, katero vam bo ne samo pomagalo temveč bo obenem tudi pokrepčalo prebavne organe. To sredstvo je TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO. Izdelano je iz rdečega vina in zdravilnih zelišč — laksativno, okrepjujoče in daje prijeten duh — ter je namenjeno v pomoč zoper sledeče teškoče: ZAPEKA, IN NJENE KOMPLIKACIJE, NEPREBIVNOST, VETROVI, BOLEČINE V DROBU, ŽELODČNE BOLEZNI, NERVOZNOST IN SLABOST.

JOS. TRINER izdelovalec, 1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill. Deluje dobro zoper vse bolezni, ki izvirajo ali so v zvezi z zapeko in slabostjo. Vsled tega bi se moralo rabiti takoj, čim se opazijo prva znamenja. Cena \$1.00. V lekarnah.

Najboljše cigarete po 5c. z ustnikom v Ameriki. Pri vseh prodajalcih vsepoved. Fountain Pen s kljukico. Jamčeno 14karatno zlato. Zastonj za 75 celih kuponov ali sprednjih delov škatljic. Jack žepni nož 2 klini. Zastonj za 60 celih kuponov ali sprednjih delov škatljic. P. LORILLARD CO., Inc., NEW YORK CITY. Ustanovljena 1760.

NEBO CIGARETTES CORK TIP. CASH COUPON 10 Cigarettes 5c.